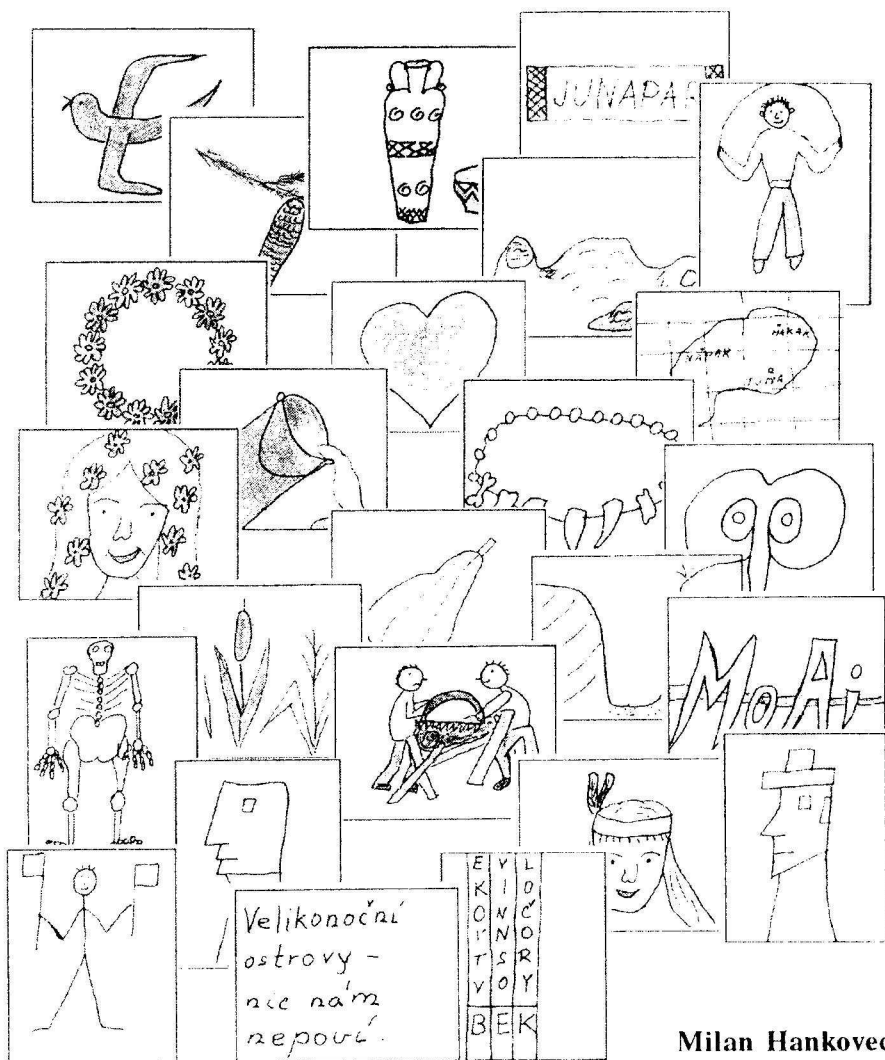

Etapová hra

RAPA NUI

Milan Hankovec

RAPA NUI

Organizace hry

Námět této etapové hry zavádí účastníky na Velikonoční ostrov, do doby nedávné i trochu vzdálenější. Hra je určena pro střední a starší školní věk (12 a více let) či pro družstva, v nichž se nalézá alespoň jeden schopný organizátor. Důvodem je naprosto samostatné plnění úkolů, kde úspěch závisí již na správném výběru úkolu (zda členové družstva jsou či nejsou schopni úkol splnit). Pro hladký průběh hry je nutné počítat s několika vedoucími, kteří zabezpečují podmínky pro plnění jednotlivých úkolů, a dále s vedoucími v roli rozhodčích.

Cílem etapové hry, která očima cestovatele a strakonického rodáka ing. Pavla Pavla seznamuje soutěžící s činností mezinárodní expedice pracující na Velikonočním ostrově roku 1986 (pod vedením Thora Heyerdahla) je podpora tvořivosti, spolupráce jednotlivců pro celek a podpora volných vlastností (vytrvalost, obětavost, překonávání překážek a problémů, ...). Skrytým cílem této etapové hry je získání vědomostí o historii i současném životě obyvatel tohoto ostrova.

Úkolem družstev je získat co nejvíce rapunů (platidlo). Pokud dvě či více družstev získá stejný počet rapunů, je na tom lépe družstvo s více splněnými úkoly. Rapuny se získávají splněním jednotlivých etap-úkolů. Prvních osm úkolů družstva plní ve stejném programovém bloku, úkoly s vyšší rapunovou hodnotou si vybírají na ranním nástupu dle svého uvážení. Z 66 nabízených si může družstvo v jednom dni vybrat maximálně čtyři. Na splnění každého z nich je limit 48 hodin (na splnění úkolů vybraných v předposledním dnu tábora je limit 24 hodin). V uvedeném časovém limitu může družstvo v případě nezdaru většinu úkolů opakovat a to až do jejich splnění. O plnění konkrétního úkolu smí družstvo žádat pouze jednou. Z předpokládaných pěti denních programových bloků (dva dopolední, dva odpolední a jeden večerní), je vhodné, aby nejméně dva z nich byly určeny k jiným činnostem, než k plnění úkolů etapové hry. Na základě tohoto omezení si v průběhu čtrnáctidenního táborového pobytu družstva nemohou vybrat všechny nabízené úkoly, ale pouze jejich část. Úkoly se tedy plní jen ve zbývajících dvou až třech programových blocích a v osobním volnu účastníků.

Při splnění úkolu si družstvo svojí barvou vyplní okénko v mřížce s příslušnou rapunovou hodnotou. Mřížku obdrží před zahájením etapové hry všechna družstva a v jejím průběhu jsou všechny mřížky vyvěšeny na veřejně přístupném místě (např. nástěnce). Zde jsou po celou dobu trvání hry vyvěšeny i názvy úkolů, jejich popis a hodnota v rapunech. Členové družstva, kteří se na splnění úkolu podíleli, získávají kartu se symbolem a rapunovou hodnotou úkolu. Okénka nesplněných úkolů, za které družstva nezískávají žádné rapuny, se proškrtávají křížkem. Družstvo, které jako první ze všech splní úkoly s rapunovými hodnotami devět a více, získává za každý z nich pět rapunů navíc. Ty se vyznačí černou tečkou v pravém dolním rohu příslušného okénka v mřížce. Do okénka 67. úkolu, který družstva plní naprosto odlišným způsobem, se napíše počet získaných rapunů.

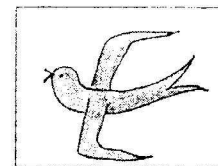
ÚKOLY

(čísla značí rapunovou hodnotu)

1. Kresba

LEGENDA

Pokračovali jsme v cestě k Poike podél pobřeží. Je tu plno nejrůznějších děr a jeskyň a u jedné z nich jsme se zastavili. Z trávníku se vcházelo přímo do velké síně osvětlené, kromě světla od východu, ještě jedním menším otvorem ve stěně. Strop zdobily pěkně zachovalé kresby vlaštovek – fregatek. Kresby mají na svědomí pastevci, kteří zde občas přespávají.

ÚKOL

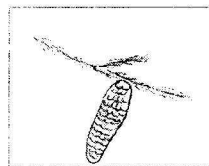
Každý člen družstva nakreslí sochu moai, obydlí a okolí domorodce a znak domorodců.

MATERIÁL

Předloha sochy moai, kreslicí potřeby (papír, pastelky, štětce, vodové barvy, voda)

2. Šišky

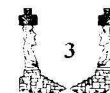
LEGENDA

Východní cíp ostrova je tvořen mohutnou sopkou Poike. Je zajímavá tím, že zatímco celý ostrov je hustě poset kamenným mořem, povrch Poike je hladký a tvoří jej travnatý porost. Domorodci o tom mají pěknou legendu: Když začala válka mezi krátkouchými a dlouhouchými, což jsou nepříteli přesné překlady jmen různých ras, které v odlišných dobách ostrov osídlily a nějaký čas tu žily společně, opevnili se dlouhouši na Poike. Aby si mohli v nehostinné kamenité krajině pěstovat obživu, očistili prý celý povrch sopky od kamenů. Sesbírali jich tisíce a naházeli ze strmých srázů do moře.

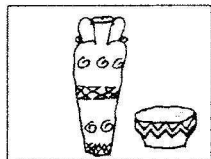
ÚKOL

Členové družstva přinesou na určené místo 1000 šišek.

3. Turisté

LEGENDA

V přístavu byly stovky turistů a mezi domorodci propukl tvrdý boj o zákazníky. Taková loď u ostrova přistane jednou, nanejvýš dvakrát do měsíce, a zůstane jen na den či dva. Krátký pobyt musí ostrované využít, aby prodali co nejvíc suvenýrů, které pro podobné příležitosti vyrábějí. Turisté, které sem dováží pravidelná letecká linka, představují jen zlomek příjmů proti takovému náponu. Kdo neprodává, snaží se alespoň pronajmout koně, auto nebo motocykl k projíždce ostrovem. Nově přichozí jsou zvědaví na podivuhodné památky a na tom se musí vydělat živobytí pro několik dalších následujících týdnů.

ÚKOL

Každý člen družstva si zhotoví nejméně jeden výrobek z přírodních materiálů, či alespoň tři výrobky obsahující produkty společnosti (barvy, papír, sklo,...). Poté si výrobky ohodnotí cenami, za které se mohou prodávat turistům, tj. rodičům, případně dalším osobám za tzv. rapuny. Ty mohou získat dvoučlenná družstva tvořená jedním rodičem a jedním dítětem - účastníkem tábora v soutěžích s talířem z umělé hmoty.

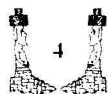
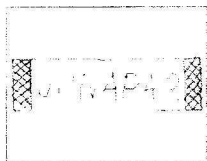
SOUTĚŽE

- 1) hod talířem do dálky (co nejdále)
- 2) hod talířem na přesnost
- 3) oba soutěžící si přihrávají dva talíře najednou. Vzájemně si mají přihrát v co nejkratším čase pětkrát.
- 4) shazování pyramidy plechovek talířem
- 5) kutálení talíře do dálky
- 6) trefování talíře do otvoru 1x1 metr.
- 7) každý hráč se otočí kolem své osy tak, aby mu nespadl předmět položený na talíři
- 8) hráči v co nejkratším čase 10x chytí talíř
- 9) dva hráči přenášejí co nejrychleji talíř tak, že každý z nich se ho dotýká jedním prstem. Talíř jim nesmí spadnout na zem.
- 10) co nejrychleji projít trasu s talířem na hlavě, který nesmí spadnout.

4. Tabulky

LEGENDA

Na ostrov časem zavítali i lidé, které zajímaly zbytky staré kultury. Například francouzský spisovatel Pierre Loti nebo ruský vědec N.N. Miklucho-Maklaj, který mimo jiné získal tři z destiček kohau rongo-rongo. V roce 1889 tady pracoval také Američan Thomson. Podařilo se mu sestavit slovník domorodého jazyka, zaznamenal místní legendy a genealogii, posloupnost náčelníků. Jednou z nejznámějších

postav zkoumání ostrova byla žena. Jmenovala se Katherine Routledgeová. Získala si důvěru starců a zaznamenala jejich vzpomínky. Náhlá smrt však přerušila její práci a z materiálů, které shromáždila, byl publikován jenom zlomek. Zbytek údajně zmizel.

ÚKOL

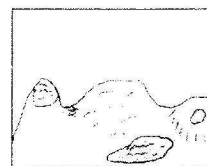
V terénu je rozvěšeno 15 tabulek se zašifrovanými texty. Úkolem družstev, která startují společně, je šifry najít a rozšifrované texty přinést nejdéle do hodiny do cíle.

MATERIÁL

15 tabulek se zašifrovanými texty.

5. Malba

LEGENDA

Na vrcholu Rano-Kao jsme spatřili stavby, v nichž žili účastníci slavností. Vznikly poskládáním plochých kamenů a měly spoustu malých vchodů. Co vchod, to jedna samostatná místnůstka. Vstup dovnitř je návštěvníkům zakázán, aby nedošlo k porušení zbytků kresb, které tam dodnes na kamenných dlaždicích tvořících obklad stěn nalézáme. Hlídač udělal pro Thora a jeho výpravu výjimku, tak jsem mohl ukojit zvědavost a vsoukat se po loktech a kolenou do jednoho z otvorů. Uvnitř byla tma a nepříjemně vlhko. Octl jsem se v oválné komůrce asi pět metrů dlouhé a přes dva široké. Strop tvořený falešnou klenbou byl tak nízký, že jsem nemohl ani v podřepu zvednout hlavu. V restaurátorské dílně v Santiagu jsme se při prohlížení převezných dlaždic dozvěděli, že pod kresbou, kterou právě obdivuji, je ještě alespoň osm starších vrstev s jinými obrázky.

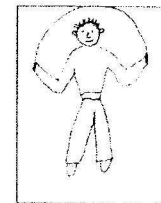
ÚKOL

Každé družstvo si ohraničí čtverec o straně jednoho metru, na kterém za pomoci přírodnin vytvoří mapu Velikonočního ostrova

6. Sport

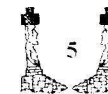
LEGENDA

Množství lidí, kteří se tady věnují sportu, mě překvapilo. Viděl jsem závody v hodu oštěpem, vrhu koulí i urputné zápasy v házené a košíkové. Kopaná je na ostrově stejně oblíbená jako všude jinde na světě. Jeden výjimečný rys jsem ale přece objevil. Tady sportují pro radost. Žádný postup do vyšší soutěže, nic takového tady vzhledem k odloučenosti ostrova od ostatního světa neexistuje. Sportovci a sportovní družstva vesnice Hangaroa nemají na ostrově konkurenci, protože tady nikde jinde organizované kluby nejsou.

ÚKOL

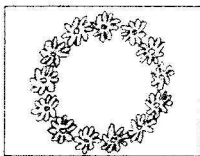
Všichni členové družstva se zúčastní a dokončí všechny disciplíny sportovní olympiády (běh 60m a 800m, skok daleký, hod míčkem, talířem, vrh koulí, přeskoky švihadla snožmo za minutu).

7. Festival

LEGENDA

Právě dneska začal svátek *Tapati Rapa Nui 86*, festivalový týden. Skutečný festival se vším, co k němu patří. Řada sportovních soutěží, večerní galapředstavení zdejších folklórních souborů a jako zlatý hřeb volba královny ostrova. Dva tisíce Rapanujců volí každoročně královnu krásy. Sedm dní soupeří o přízeň temperamentního publika taneční soubory, pěvecké sbory, hráči na kytary a harmoniky, ale i sportovci a třeba i rybáři.

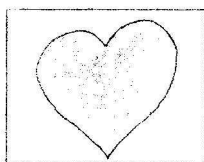

ÚKOL

Všichni členové družstva vystoupí v připraveném programu, který obsahuje scénku, písničku a tanec.

8. Miss

LEGENDA

Volba královny krásy má svou organizaci a svůj rituál. Celá vesnice je v té době rozdělena na několik částí a každá z nich vyšle do výběru svou favoritku. Z něj pak už vyjdou jen dvě finalistky. Centrum vesnice Hangarou zastupuje jedna kandidátka a předměstí vesnice a zbytek ostrova Moerou druhá kandidátka. Dívky mají jediný úkol: vystupovat po celý čas co nejelegantněji a nejprezentativněji, aby na sebe strhly co nejvíce pozornosti a přízně poroty. Zvláštní komise totiž boduje všechny akce a soutěže v průběhu celého týdne. Body za nejlepší umístění pak naskakují na konto té kandidátky, z jejíhož tábora je vítěz.

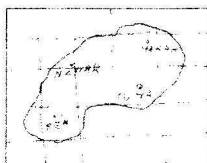
ÚKOL

Všichni členové družstva splní všechny disciplíny soutěže „Missamyšák tábora“. Disciplíny: 1. složit milostnou báseň; 2. vyznání lásky vylosovanému partnerovi; 3. dovednost – každý člen předvede ostatním to, co umí; 4. předvedení se v divošském oděvu, který si sám zhotoví, a absolvování určené trasy v něm.

9. Puzzle

LEGENDA

Na obvodu zahrad se otvírají jeskyně. Ohromné kaverny opatřené ochrannými zdmi s úzkými chodbami pokrytými kobercem dlaždic, a tam, vzadu, podzemní jezero chráněné zábradlím, průhledné a skvoucí jako čistý křišťál. Na poloostrově Poike se nachází dvě jeskyně, jejichž východ je obrácen k zeměpisnému východu. Tam se konaly

nejpodivnější rituální obřady, tam byly zavírány děti obojího pohlaví do přitmi, aby si podržely bílou pleť, aby jim narostly dlouhé vlasy a dlouhé nehty, aby si uchovaly panenství a panictví a aby došly k jinému poznání. Říkalo se jim neru a je známá píseň, v níž jsou tato slova: *Illavo baru zemé, kaverno starodávnych neru, kaverno Tamtých ...*

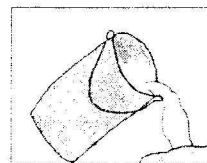
ÚKOL

Družstvo složí puzzle o padesáti dílcích nebo mapu Velikonočního ostrova rozstříhanou na nejméně 30 dílků.

10. Zchlazení

LEGENDA

Uměl jsem už správně také zvolit oblečení do zdejšího vražedného horka: Dlouhé plátěné kalhoty, košile s dlouhými rukávy a obě zápěstí omotaná kapesníky. Hřbet ruky je sice na ledacos zvyklý, ale ten úzký proužek kůže na zápěstí, který nechrání manžeta košile, je Achillova pata. Třetí kapesník jsem nosil uvázaný na krku. Někteří si jej dávali i přes ústa. Připomínali pak sice trochu bandity, ale zato měli chráněnou bradu a rty před útoky slunečních šípů. Na hlavě jsem nosil plátěný klobouk. Zachránil mě před nejhorším, ale nos to stejně odnesl. Říkal jsem mu loupáček a natíral ho vrstvou krému a hojivých mastí.

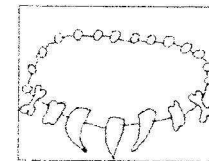
ÚKOL

Všichni členové družstva se nechají polít studenou vodou, včetně hlavy.

11. Náhrdelník

LEGENDA

Stál jsem poblíž Thora Heyerdahla a závistivě pokukoval po pestrém chomoutu květinových věnců, které mu vítající ostrované postupně navlékali na krk. Na letišti panovala fantastická vřava, ale já měl dost času si všechno prohlížet. Jak jsem tam tak stál, komusi se mě zželelo a s vřivým „ia orana“ (vítej mi) mi také navlékl jeden z květinových náhrdelníků.

ÚKOL

Každý z členů družstva zhotoví z přírodních materiálů a nití náhrdelník o délce 50cm.

MATERIÁL

Jehly a nitě.

12. Květy

LEGENDA

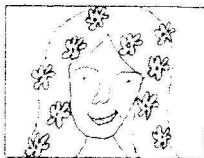
Kromě nemnoha cizinek mají všechny ženy bohaté vrkoče krásných havraních vlasů a v nich s oblibou nosí vpleteny purpurové rudé květy ibišku či něžné orchideje. Květiny ve vlasech tu ale nosí i chlápci a je to úplně normální.

ÚKOL

Všichni členové družstva si vzájemně ozdobí vlasy květinami, každá hlava třemi květy, které musí ve vlasech vydržet půl hodiny.

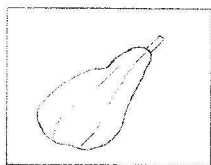
MATERIÁL

Nítě, nůž.

13. Ovoce a zelenina

LEGENDA

Ostrov leží blízko obratníku Kozoroğa a příroda tu nabízí spoustu nejrůznějšího subtropického a tropického ovoce. A tak se na stole pravidelně objevují banány, ananasy, žluté a červené melouny, papája. Jí se buď bez úpravy nebo naopak důmyslně nazdobené. Půlka či čtvrtka papája zastupuje samotný předkrm a k vybírání oranžové dužiny lahodné osvěžující chuti přímo ze slupky stačí obyčejná lžice. Umně přepušená se zubatými okraji, naplněná šlehačkou a kousky pomeranče, banánu, ananasu a třešní tvoří papája jedinečný pohár na závěr běžného jídla i při slavnostních příležitostech.

Mrkev, salátovou okurku, rajská jablíčka a další známou zeleninu jsem vítal jako připomínku z domova. Proužky mrkve tu strávníci chroumají během jídla jako u nás slané tyčinky.

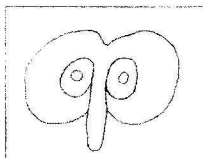
ÚKOL

Družstvo připraví ozdobný talíř z ovoce a zeleniny, které si samo sežene mimo tábořiště.

14. Tetování

LEGENDA

Konečně jsem uviděl sochy známé z fotografií. Trčely v horku z prořídle, sluncem zežloutlé trávy jak očouzené komíny vypálené vesnice. Strnulé, znetvořené zvětřáním, všechny stejné. Počkat! „Co to má tamhle ta moua na tváři? A na bradě taky! Arne, prosím tě, co znamenají ty dolíky na tvářích soch?“ Obrátil jsem se na profesora

Skjolsvolda. „To jsou otvory po vyspaných kamenech. Sám vidíš, jak povrch soch zvětřává.“ A není to tetování?“ Nedal jsem pokoj. Kdesi jsem totiž jednou četl, že původní obyvatelé ostrova si na tetování potrpěli. Zvlášť aristokracie. A když sochy představovaly náčelníky nebo urozené osobnosti, proč by nemohly být podle nich také tetované? „Ne, není to tetování,“ vmísil se do debaty Thor, který nás mezitím došel. „Tuf, ze kterého je tesali, obsahuje kousky tvrdších nerostů – xenolitů. Když tuf kolem nich zvětřá, kámen odpadne a zůstane po něm důlek. Je třeba co nejdříve získat prostředky na konzervaci soch. Jinak z nich za čas nic nezůstane.“

ÚKOL

Členové družstva si vzájemně namalují vodovými barvami nebo uhlím obrázce na celé tělo, kromě pařezků. Namalované obrázce musí nesmytý vydržet čtyři hodiny.

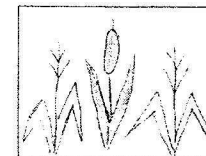
MATERIÁL

Vodové barvy, štětce, nádoby na vodu, voda, uhlí.

15. Rákos

LEGENDA

Náš první úkol spočíval v nasekání rákosu totora v kráterovém jezírku sopky Rano Raraku a ve výrobě rohoží na obalení namáhaných částí sochy. Svěže zelené stvolý totory měly nahradit nepříliš hezké obalení starými pytli, které jsme použili při předcházejících pokusech.

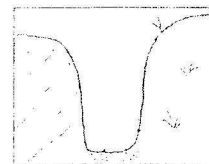

ÚKOL

Družstvo přinese do tábořiště pět metrů dlouhý stvol z navázaných či do sebe zastrčených rákosu trav nebo rákosu. V tábořišti s ním projde padesátimetrovou trasu, aniž by se stvol dotknul země nebo se rozpadl na dvě a více částí. Stvol přenesou dva členové družstva, kteří se ho dotýkají na jeho koncích.

16. Kráter

LEGENDA

První, co návštěvníka na vrcholku Rano Kao upoutá, je úchvatný pohled do stošedesátimetrové hloubky hrozivého kráteru po levé straně cesty. V průměru má víc než tisíc metrů a na jeho dně se rozprostírá pestrý koberec jezírka porostlého ostrůvky rákosu totora. Turistická stezka vede na ostrý okraj kráteru tvořený skoro kolmými stěnami jícnu na jedné straně a strmými skalisky na úbočí sopky padajícími do téměř třístametrové hloubky na straně druhé, kde se o ně tříští vody oceánu. Není tu slyšet nic, než porýv v větru a křik ptáků.

ÚKOL

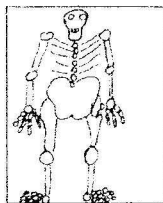
Členové družstva dohromady seběhnou a vyběhnou 100x „kráter“, který je hluboký pět metrů a dlouhý 20 a více metrů.

17. Kostra

LEGENDA

V muzeu Rapa Nui jsou vystaveny i nálezy lidských kostér a několik lebek. Mají velký význam pro studium osídlení ostrova v dávné minulosti. Zaujala mě jedna z kostér, zpoila vykukující z písku, nasypaného uvnitř velkého kamenného hrnce. Vlastně to byl jakýsi sarkofág, vytesaný z červeného tufu, z něhož domorodci v době tesání soch vyráběli jejich klobouky – pukaa. Netušil jsem, že tento způsob pohřbívání existoval již tady.

ÚKOL

Družstvo zhotoví z provázků, kulatiny i dalšího dřeva kostru, kterou pohřbí do země. Na místě pohřbu navrší mohylu, na kterou položí vlastnoručně zhotovenou miskou s rozžatou svíčkou.

MATERIÁL

Provazy, nože, sekery, pily, hřebíky, svíčka, zápalky.

18. Rongo-rongo

LEGENDA

Edmundo, jeden z mých domorodých pomocníků, za polední přestávky vytáhl z tašky řezbářské náčiní. Samo sebou jsem využil příležitosti a šel okouknout, co to z malého tmavého prkénka vyřezává. Přidržel si je jednou rukou na kolenou a dlátkem do něj cosi vyřývá. Srdce mi zaplesalo nadšením. Byly to znaky písma rongo-rongo. Pociť štěstí, že vidím skutečného maori rongo-rongo, zasvěcence ovládajícího toto tajemné písmo, a navíc ještě při práci, se ale rychle rozplynul.

Edmundo je neznal. Vyřezával jen tabulku s ním jako suvenýr pro turisty a písmenka měl na dřevě předkreslená tužkou podle předlohy ze zahraničního obrázkového časopisu.

ÚKOL

Družstvo zhotoví z klacků či kulatiny nebo z jiného přírodního materiálu (navíc může použít hřebíky) nápis svého názvu, který vyvěsí na určeném místě.

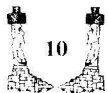
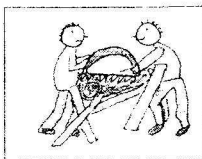
MATERIÁL

Pily, nože, sekery, hřebíky.

19. Pila

LEGENDA

Se získáváním kůlů je spojen jeden přímo z ukázkových příkladů mentality domorodců. K přípravě pokusu jsem jich dostal šest plus řidiče autobusu. Kůly jsme jeli uříznout ze stromů jednomu

z nich na zarostlou zahradu. Přijeli jsme na místo a čekali. Sedm, se mnou osm lidí, sedělo přes půl hodiny a nic se nedělo. Nebyla pila. Tedy, nebyla motorová pila. Tu přivezli až za hodnou chvíli dva objednaní mládenci na koních. Uříznou čtyři kůly o průměru 15 centimetrů jim trvalo jen pár okamžiků. Ruční pilou, která celou dobu visela na verandě domu, by to bývalo bylo podstatně dřív, ale té práce s tím.

ÚKOL

Členové družstva přeřezou kulatiny o celkovém průměru jeden metr. Každá kulatina musí mít průměr nejméně deset centimetrů.

MATERIÁL

Pila.

20. Čelenka

LEGENDA

Běžné jsou čelenky z nejrůznějších materiálů. Ty nejjednodušší spletené ze zelených větviček, se používají například při práci, aby místo klobouku stínily před žhavými slunečními paprsky. Při sportu přicházejí ke slovu čelenky z látky. A při slavnostních příležitostech krásné bohaté květinové věnce. Ty se ale nevážou. Základem je vždy pletená čelenka z palmových listů a do ní dovedné prsty domorodých žen vplétají stonky květů.

ÚKOL

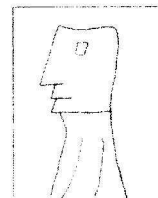
Družstvo zhotoví z papíru či přírodních materiálů pro každého svého člena čelenku o šířce nejméně pět centimetrů. Všichni členové družstva pak čelenky nosí hodinu na čele, aniž by jim spadly.

MATERIÁL

Papír.

21. Socha

LEGENDA

Začal jsem pečlivě prohlížet jednotlivé sochy. Chtěl jsem vědět, jak vznikaly. Sochaři nejprve označili celkový obrys a potom vymodelovali tvář a přední část trupu. Pak následovaly boky, opracování dlouhých uší a rukou s dlouhými prsty složenými na břicho. Poté odstranili ze všech stran odtesaný materiál a jenom ve spodní části zad ponechali spojení s mateřskou skálou. Rozbitím tohoto kůlu byla moai osvobozena. Následovalo její spuštění po svahu dolů a zarovnění nedodělaných zad. To už ale socha stála.

ÚKOL

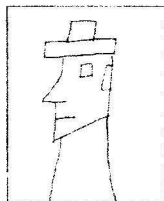
Družstvo „vymodeluje“ z kamenů, bláta, hlíny a dalších přírodních materiálů sochu o nejmenší výšce 50cm. Postava musí mít hlavu a ruce.

22. Pukao

LEGENDA

V minulosti tu pod úderu sekerek toki z červeného tufu vznikaly podivuhodné ozdoby soch – klobouky pukao. Co tato zvláštní pokrývka hlavy představovala, to je dnes záhadou. Čelenku, paruku ptačího muže, neobvyklý účes či něco úplně jiného. Většinou šlo o válec nebo komolý kužel, na vrcholku často zakončený ještě jedním menším výstupkem. Při našich cestách po ostrově jsme je často viděli opodál rozvalených ahu i na hlavách nově vztyčených soch.

ÚKOL

Družstvo zhotoví z přírodních materiálů klobouk a jeden jeho člen se s kloboukem na hlavě projde dvacet metrů, aniž by mu klobouk spadnul nebo si ho přidržel jakoukoliv částí těla.

23. Šifra

LEGENDA

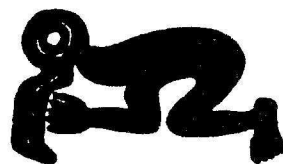
E	V	L
K	I	O
O	N	O
T	S	R
Y	O	Y
B	E	K

Jazyk Polynésanů je ve světě ojedinělý. Je možné, že nejstarší obyvatelé ostrova mluvili kdysi jinak, než Polynésané. Nasvědčovala by tomu skutečnost, že na ostrově byly zaznamenány dvojce číslovky. Od jedné do devíti znějí takto: ko iana, ko rema, ko gokuí, ki roki, ma hana, fe uto, fe igea, mo roki, viko riki. Dnešní polynéské zní tahu, rua, toru, ha, rima, ono, hitu, varu, iva. Je jasné, že první číslovky pocházejí z jiného jazyka, než polynéského. Pokud srovnáme dnešní číslovku pět, která zároveň znamená ruka u různých jazyků, najdeme zajímavou shodu. Pět řeknou obyvatelé Velikonočního ostrova „rima“, stejně tak jako na Novém Zélandu

(maorština) a v tahitštině. Na druhém konci světa, na Madagaskaru, se pět řekne „lima“, stejně jako na ostrově Samoa, Havaji a Indonésii.

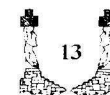
ÚKOL

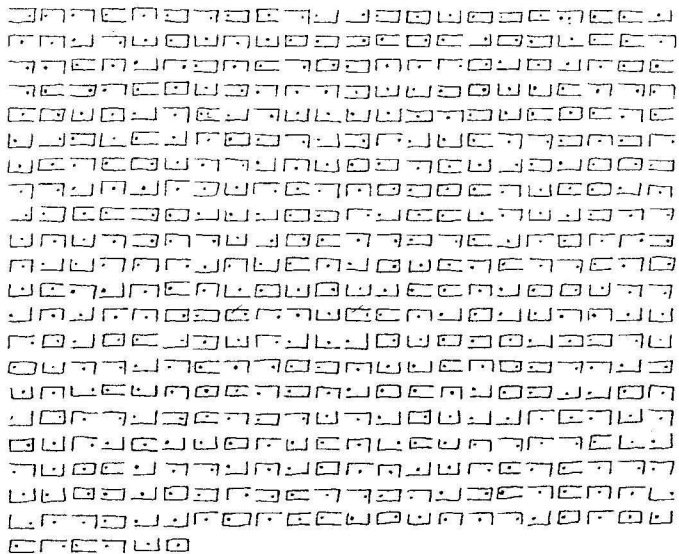
Družstvo rozluští pět zašifrovaných zpráv, z nichž jedna je transformační.

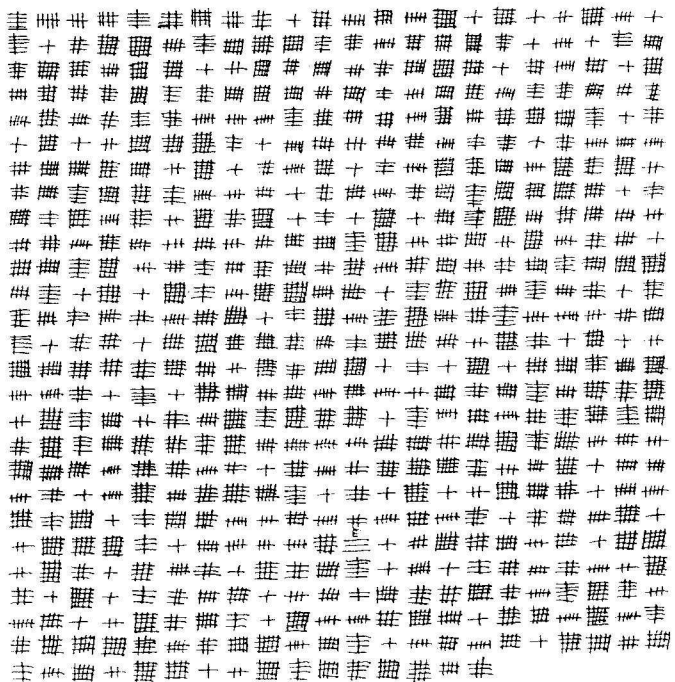
TRANSFORMAČNÍ ŠIFRA

Z Ř Í C E N I N Y V E S N I C E O R O N G O
 Ř D O D T D C I O M I O L H Ě S H T R Y I Á
 O O O S Ý P L Í T O C T R N K H L E Y A V S
 T H E R A L U Y A V Z O R Š U K Z A P O O Ř
 A Á U R C Z L A N H E C T O U A O N V P K L
 H Ř K P O A C M C D C E E H L H E P C N Ý H
 N A L A R Y D M M Ě Č T A Ě T Í I Y N M B K
 K H U E M K Í A S U E R Z M J N V Y A O Š L
 N M R Á O Á V B E N U E Ě Y Č T Y A Z L U K
 T P H E O O E V S K Z E Ý C B O H U S C Ř L
 V I A R M U U J C E U S I N O N É T D N A Ě
 K S Ř I I E E N A R L D A H Č Y T A Á P V K
 J Ě V Y M Ě T T P A A N A O Z H Y N U P U M
 O Z R A Ý O A V K A M M Á P T I K H Á Z N C
 L M T J O Ř P E A H D Á B O P L V O Y Y E P
 C M I Y Ě Č O Ů Í C T Á M D D I Ř O I P R D
 K A K H R D C Y L Á A V Ž H P C Ř L I P Í Š
 T T E A U U Y C S O S D H S M E L A O Y L V
 N N T U E Í O N M A N Í U S D É E Y S J H K
 Ě Y Í O É R U A T Í T D L M H A H D L Y M A
 T E V B L Ě L D K O O N O E Y C Ě D V M Í E
 Á R C O U H Z O U T A I V A M B V O A Á Y L
 E A J L Í E Č V S Y O L Š E N B Ě V P T Y O
 E Ě Y M P T A A S U Ř K B Z U Í A V V U K E
 T L P D I O S D I R L O R E M E B A O O T V
 U K E U L T U O U M N É V T Á Í N A Í Á M J
 Ř E E R O H O O P Í V N P J Č A S V T O L A
 N J Ž I É I L T E D P E O E T Ř T U I S Í M
 K Á C Z A H N B L A T V R Ý M Č T D R A I Ü
 R Y I U E T O Í K I K L P V Ř U Á B C T R I
 M U E O Ě D S I É N K P N J M R D T O É Y S
 Ě S O A O D O C V A P D T I R S O R Ě O P M N
 N L S S Á T P A L I E B Y V C

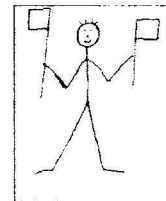
DALŠÍ ŠIFRY

24. Signalizace

LEGENDA

K večeru jsem si zaskočil do úřadu s teletextem. Čekalo mě tam milé překvapení. Ze Santiaga povolili používání mé legitimace. Odeslal jsem okamžitě do Prahy krátkou zprávu s prosbou o potvrzení příjmu a vzal s sebou zásobu čistých blanketů. Vyplňoval jsem je pak přímo v terénu a při nejbližší příležitosti je odesílal.

ÚKOL

Družstvo se rozdělí na dvě části. Ta jedna za pomoci baterky nebo praporků vysílá zprávu v morseovce či semaforové abecedě, úkolem druhé je zprávu přijmout a vyluštit.

MATERIÁL

Text zprávy, praporky, baterky.

25. Veršičky

LEGENDA

Legenda o stvoření světa

Éter, plyn, prázdno.

Moře, kolem nicota.

Temnoty.

První záchvěv, první slovo – a bylo světlo.

Kuihi-kuaha (zaklínadlo).

Nechť se vysuší země!

Nechť se stáhnou mořské vody!

Přišlo slunce, velké světlo.

Přišel měsíc, malé světlo.

Přišly hvězdy.

Kuihi-kuaha.

Přišel Maka-Make, první člověk.

Legenda o stvoření člověka

Make-Make vzal kalebasu, nastavil jí tvář

Spatřiv se a vzkřikl:

„Nejstarší syn Make-Mukeúv.“

Přiletěl bílý ptáček.

Posadil se mu na pravé rameno.

Vzkřikl: „Kuihi-kuaha te anga a Make-Make.“

(zaklínadlo)

Make-Make uhněl hroudou hlíny.

Doprostřed udělal prstem díru.

Do té pak foukl.

Vystoupil z ní mladý muž, He Repa.

Make-Make pravil: „To není dobře.“

Poslal na He Repu spánek.

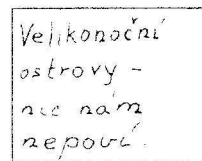
Make-Make vzal výhonek banánu.

Otevřel na levé straně He Repův hrudník.

Krev tekla na výhonek banánu.

Tu foukl Make-Make na zakrvácený výhonek banánu.

Narodila se Uka, mladá žena.

ÚKOL

Družstvo napíše veršovanou báseň nejméně o dvaceti řádcích o činnosti na táboře (Alespoň každý sudý řádek se musí rymovat).

26. Píseň

LEGENDA

Kdo jednou slyšel polynéské písně, propadl jejich kouzlu. A kdo navíc měl to štěstí a slyšel je přímo v podání půvabných ostrovánků v rázích svých boky v smyslném tanci hula, je lapen do osidel Polynésie navždy. Temperamentní rytmus je strhující a melodie chvíli tichá jako vánek ševelící v korunách palm vzápětí vybuchuje jako příboj tříštící se o pobřežní skaliska. V písních Polynésie je ukryto množství starých legend i skutečných historických událostí. Podle informací různých autorů prý při zpěvu seděli muži i ženy na bobku ve dvou rovnoběžných řadách. Všechny písně měly své jméno a to podle toho, čemu byly věnovány (např. k sňatku, úmrtí, ukončení tetování, dostavbě shromažďovací budovy). Doprovázely je pohyby rukou a rytmické pohupování v bocích.

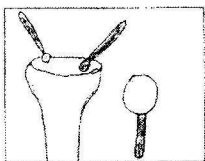

ÚKOL

Družstvo složí a nejméně dvě třetiny jeho členů zazpívá píseň o Velikonočním ostrově či dění na táboře (nejméně o čtyřech slokách). Melodie může být převzata.

27. Hudební nástroj

LEGENDA

Předchůdci dnešních kytar, mandolín a bubnů byly námořnické harmoniky zanechané tady prvními návštěvníky. Jaké ale byly ty skutečně pravé rapanujské nástroje? Jeden z domorodců mi jako svátost ukazoval pěkně pomalovanou a rytou spodní čelist krávy. To prý je velice starodávný nástroj používaný jako chřestidlo. Kdysi byl nalezen i velmi zvláštní bicí nástroj, snad jediný tehdy existující kamenný buben. Kromě tleskání a foukání do mořské mušle byl kamenný buben většinou doprovázen velmi podivným nástrojem: byla to na kousek dřeva položená lidská čelist se zachovalými zuby, do kterých se všeobecně tukalo.

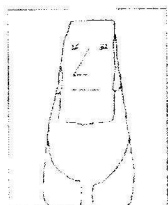
ÚKOL

Družstvo zhotoví buben, chřestidlo a další dva nástroje podle svého výběru. Nástrojů členové družstva použijí při zpěvu písně dle svého výběru. Materiál na výrobu se může použít jakýkoliv, ale nesmí se používat předměty společné pro celý tábor.

28. Moai

LEGENDA

Tvář v tvář ležícím obrům a samozřejmě i té největší soše, která měří 21,80 metru, jsem si náhle připadal stísněně. Tady mi moai připadaly nejčistší, obří zkameněli v okamžiku zrození. Neokázali, neokoukaní, světa

neznali a přesto majestátní, jak tu leželi jeden přes druhého. Jejich obdivuhodní tvůrci je totiž tesali ve všech možných pozicích – hlavou nahoru, dolů či na stranu, jak jim to právě nejlépe vycházelo.

ÚKOL

Členové družstva ze dřeva vyřežou a nabarví sochu moai, která je vysoká nejméně 50cm a sama stojí.

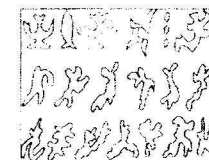
MATERIÁL

Nože, sekery, pily, vodové či jiné barvy, metr.

29. Znakové písmo

LEGENDA

Bezpočet badatelů by dalo půl království za odpověď na rozluštění záhady písma rongo-rongo. Vzniklo tady nebo si je domorodci dovezli odjinud? A jest-li ano, tak odkud? Jak se vlastně čte? Co je zaznamenáno na jedenadvaceti posledních tabulkách, které badatelé zachránili a dnes jako oko v hlavě střeží několik šťastných muzeí světa?

ÚKOL

V terénu jsou rozházeny lístečky. Na každém z nich je písmeno a znak, který písmeno zastupuje. Úkolem družstva je v terénu najít, přinést na určené místo a za pomoci přinesených karet vyluštit obrázkovou zprávu.

MATERIÁL

Obrázková zpráva, karty s písmeny a znaky.

A	Ť	I	0	S	♣
Á	⊖	Í	♣	Š	♣
B	♣	J	♣	T	♣
C	♣	K	♣	U	♣
Č	♣	L	♣	Ú, Ů	♣
D	♣	M	♣	V	♣
E	♣	N	♣	Y	♣
É	♣	O	♣	Ý	♣
Ě	♣	Ó	♣	Z	♣
F	♣	P	♣	Ž	♣
G	♣	R	♣		
H	♣	Ř	♣		

18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

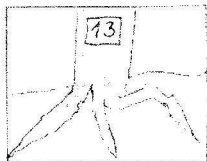
TEXT ZPRÁVY

Na Rapa Nui kdysi kvetl kanibalismus. Jeho počátky se datují až do doby po příchodu krále Hotu Matuy a jsou spojeny se jménem dalšího krále, vůdce následující osidlovací vlny Tu koihu. On prý přivezl kromě tohoto hrůzného obyčeje i znalost dokonalejšího opracování kamene a pokročilejší zemědělství. Z jeho doby také pocházejí strašidelné postavičky moai kava-kava, které podle tradičního vyprávění Tu-koihu spatřil ve snu.

30. Čísła

LEGENDA

Ze zadumání mě vytrhla otázka zvukaře filmového týmu Švéda Anderse, jest-li vím, proč mají všechny sochy čísla. Věděl jsem to. Všechny moai opatřil velkými bílými čísly katolický misionář Sebastián Englent, který tady před lety působil. Dvacet centimetrové číslice umístil kam ho napadlo, hlavně aby byly dobře viditelné. Barvu měl zřejmě dobrou, vydržela dodnes. Badatelé se vztekají a turisté ještě po letech žasnou nad jeho vkusem.

ÚKOL

Barevným provazem je v lese označeno 20 stromů. Úkolem družstva je stromy najít, ke každému připnout číslo od jedné do 20 a alespoň u 15 z nich určit druh.

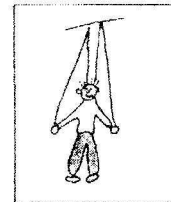
MATERIÁL

Barevný provaz, karty s čísly od jedné do dvaceti.

31. Loutky

LEGENDA

Dřevěné sošky moia kava-kava podle jedné z legend představují zlé duchy aku-aku. Jsou dokonce hypotézy, že jde o zádušní loutky (posmrtné). Záhadným figurkám byl přisuzován i léčebný význam. Jsou vyřezány z hladkého, lesklého a tvrdého dřeva stromu toro miro. Vyčerpáný pohled i struma u sošek jsou posuzovány jako následek poruchy endokrinní soustavy. Kromě zahnutého nosu a vyceněných zubů se vyznačují i anomáliemi ve stavbě páteře. Vše to jsou příznaky, které se vyskytují u obětí radioaktivního ozáření. Existuje teorie, že Velikonoční ostrov byl vystaven tomuto silnému záření. Jejich napodobeniny v současné době vyřezávají zdejší obyvatelé pro turisty.

ÚKOL

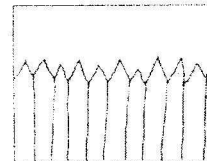
Členové družstva ze dřeva či jiného přírodního materiálu vyrobí a nabarví nejméně tři loutky, se kterými zahrají představení.

MATERIÁL

Vodové či jiné barvy, štětce, hřebíky, nože, sekery, pily, nitě.

32. Ohrada

LEGENDA

Protože v zimním období bičují ostrov prudké větry, které by zlámaly křehké výhonky, zakládali domorodci v propadlých sopečných proláklínách podzemní zahrady. Kde nebyly přirozené díry, obestavěli ostrované mladé rostliny kamennými hradbami. Nacházeli jsme je téměř všude v místech dávno opuštěných vesnic. Často v nich dosud rostou banánovníky, fíkovníky či plané ananasy, ale nikdo je nesklízí.

ÚKOL

Družstvo postaví z kamenů, případně i z hlíny nebo ze dřeva ohradu vysokou nejméně 50cm a o vnitřním průměru kruhu jeden metr.

MATERIÁL

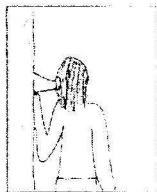
Metr.

33. Hluchoněmý

LEGENDA

Obyvatelé Velikonočního ostrova měli ve zvyku prodlužovat si uši. V Behrensových záznamech stojí: „Mnohým visely ušní lalůčky až na ramena a někteří z nich v nich jako zvláštní ozdoba nosili bílé kotouče.“ Podobný zvyk existuje i mezi obyvateli Melanésie, která je vzdálena od Velikonočního ostrova několik tisíc kilometrů. Prodloužené ušní lalůčky měli také tajemní předchůdci Inků v Jižní Americe, jak se o tom zmiňují španělští kronikáři v šestnáctém století. Stejný zvyk měli kdysi v minulosti i obyvatelé Markéz, jejichž jazyk má nejbliže k jazyku obyvatel Velikonočního ostrova. Byl však tento zvyk čistě polynéský nebo byl odněkud převzat?

ÚKOL

Zástupce družstva, který je uprostřed pětimetrového kruhu, kam nesmí žádný z dalších členů vkročit, sdělí ostatním spoluhráčům úkol, který mají splnit. Ostatní členové úkol splní. Člen družstva, který v průběhu hry promluví, okamžitě odstupuje ze hry. Pokud promluví zástupce družstva a jeho spoluhráči se tak, byť jenom náznakově, mohou dozvědět informace o úkolu, považuje se etapa za nesplněnou.

ÚKOLY:

- 1) opéci topinku a nespálit ji.
- 2) nařezat 10 špalíků o nejmenší výšce 20cm a průměru 5cm
- 3) nakreslit obraz z Velikonočního ostrova (nejmenší formát A2).

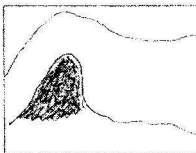
MATERIÁL:

- 1) zápalky, pila, sekera, nože, chléb
- 2) pily, sekery, metr
- 3) balicí papír, kreslicí potřeby (vodové barvy, štětce, uhle, ...)

34. Jeskyně

LEGENDA

Od Ahu Akivi naše cesta pokračovala k severnímu pobřeží ostrova, kde vznikl rozsáhlý jeskynní komplex Roiho. Mohutný proud lávy, který tužl před necelými třemi tisíci lety, vytvořil rozsáhlý labyrint podzemních sálů a chodeb. Stropy mnohých dutin se časem propadly a tím otevřely vchody do podzemního světa. Obyvatelé ostrova zde nacházeli úkryty před nepohodou i před nepříteli, jak tomu nasvědčují četné archeologické nálezy.

ÚKOL

Družstvo vytvoří nejméně tři metry dlouhou, 20cm hlubokou a 20cm širokou podzemní prostor.

MATERIÁL

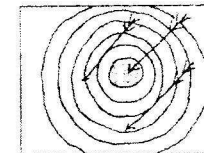
Pily, sekery, nože.

35. Šipky

LEGENDA

Mouchy se ničeho nebály a z jídla jsem je dostával jedině stíráním, ale i to je značně zlobilo, což dávaly najevo vzteklým bzučením. Vzletuly až když jim hřbet mě sunoucí se ruky hrozil rozdrcením a pobyt ve vzduchu trval jen potud, než ji přelétly, aby si sedly na právě očištěné místo. Přes nesmiřitelnou nenávist, kterou jsem k nim hodně brzy pojal, jsem je musel obdivovat. Dokázaly totiž přistát na nuce, kterou jsem je odháněl, na odhazované kosti letící vzduchem, a to všechno za ostrého nárazového větru, který tu nikdy neustává.

ÚKOL

Každý člen se z deseti hodů nejméně šestkrát trefí do kruhu o průměru 20 cm. Soutěžící do 9 let ze dvou metrů, do 12 let ze tří a nad 12 let ze čtyř metrů.

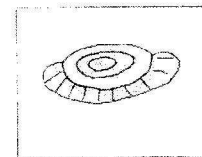
MATERIÁL

Šipky s terčem, metr.

36. Talíř

LEGENDA

Přistoupil jsem ke skále, sevřel toki v pěsti a udeřil. Vzápětí mě do obličje bolestivě zasáhlo několik odštěpků a k nohám mi spadl kus odloupeného kamene. Dlaň mě brněla. Asi jsem v honbě za novými vědeckými poznatky vložil do úderu moc velkou sílu. A tak jsem usoudil, že by tato ukázka mohla stačit. Odštěpek jsem si chtěl vzít na památku, ale nešlo to. Pořád se mi v rukou drotil, až mi na dlanu zbyla jen hrst hrubého písku.

ÚKOL

Všichni hráči družstva utvoří kruh a přihrávají si talíř z umělé hmoty. Při jeho házení a chytání se smějí pohybovat pouze v kruzích, které jsou vzdáleny čtyři metry od ostatních. Úkolem družstva je 40x si přihrávat, aniž by talíř spadnul na zem.

MATERIÁL

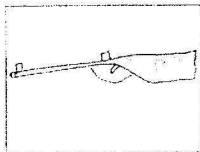
Létající talíř z umělé hmoty.

37. Střelba

LEGENDA

Pak jsem přišel k jedné obrovské hlavě, které chybělo tělo. Vzpříčena ve strmé skalní průrvě ji ještě s jedním gigantom celou vyplňovala. Ten druhý zase neměl hlavu. Teprve po chvíli jsem si uvědomil, že jde o zbytky jediné obrovské moai přeražené strašlivým pádem odněkud shora. Zřejmě se kdysi při spouštění utrhla a jak letěla průrvou, narazila na skálu a křehký tuf nevydržel. Dávným kameníkům se i přes dlouhodobé zkušenosti asi taky občas něco nepovedlo. Sergio Rapu, který sochy dobře znal, později při jedné debatě můj odhad potvrdil. Nevím, co tehdy udělali s viníkem, ale mně v mysli vytanula slova jednoho z chilských úředníků, že v případě pádu a přeražení sochy budu spolu s Gonzalem, který dojednával zapůjčení sochy k pokusu, zastřelen.

ÚKOL

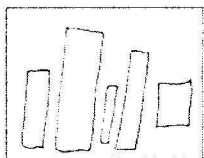
Každý člen družstva sestřelí deseti pokusy šest špalíků z deseti a to buď vzduchovkou ze vzdálenosti 10 metrů nebo dřevěným špalíkem ze vzdálenosti pěti metrů. Špalíky jsou vysoké kolem dvaceti centimetrů a jsou od sebe vzdáleny nejméně dvacet centimetrů.

MATERIÁL

Vzduchovky, diabolky, dřevěné špalíky, metr.

38. Golfíček

LEGENDA

Často jsme zkoumali lávové pole, které začíná na úpatí sedmi moai A Tiu a končí ve vlnách. Tam, mezi proudy ztuhlé lávy, v níž se skrývají jeskyně, se otvírá nejpodivuhodnější labyrint obrovitých jeskyní s hloubkovými zahradami. Jsou hluboké pět, šest, někdy i deset metrů. Vítr se do nich nedostane a kdysi v nich lidé pěstovali mahute, banánovníky a zeleninu. Zahrada se táhne v délce více jak kilometr.

ÚKOL

Úkolem každého hráče družstva je tenisovým míčkem trefit se ze stanovené vzdálenosti nejméně do čtyř z pěti branek širokých 10, 15, 20, 25 a 30 cm. Vzdálenost branek od mety: Pro soutěžící do osmi let 2m, do 10 let 3m, do 12 let 4 m, nad 12 let 5 m.

MATERIÁL

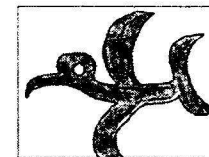
Tenisové míčky, branky, metr, provaz na vytýčení mety.

39. Plavba

LEGENDA

Soutěže o titul ptačího muže, tanga-ta-manu, se mohl zpočátku zúčastnit skoro každý, ale později se účast stala výsadou těch nejurozenějších. Plavba na ostrůvek vzdálený dva kilometry přinášela i různá rizika a nepohodlí a proto vybraní kandidáti za sebe raději vysílali své sluhy a sami čekali v kamenných domech Oronga na výsledek.

ÚKOL

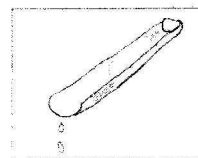
Družstvo přinese znak Kamari a Tanga-ta-manu, které se nalézají na vodní ploše 50 metrů od břehu. Vodní plocha je vyznačena na mapě, kterou družstvo obdrží.

MATERIÁL

Znak Kamari a Tanga-ta-manu, mapa s vyznačenou vodní plochou, plastová láhev připevněná provazem a kamenem ke dnu.

40. Sáně

LEGENDA

Třiceti až padesátikilové zelené klády chlapi vynosili vzhůru na start a tam z nich začali vyrábět saně. Postup byl jednoduchý. Když závodníci po výstupu konečně popadli dech, seskládali vždy dva téměř čtyřmetrové kmeny k sobě. Silnějšími klacky opatřenými hrotem je pak pomocí těžkého kamene probili. Zatloukání kůlů šlo poměrně dobře, protože tělo banánovníku tvoří mnoho vrstev dužnatých slupek, které vyrůstají ze silnější hlavičky u země. První klacek umístili hned za ní a druhý asi o metr dál. Ten u hlaviček, které představují předek saní,

slouží jako opěrka pod nohy a za zadní se jezdec drží. Případně obráceně, to když se jezdec rozhodne na saních ležet na břiše. Pak už stačí pořádný odraz nad zející propastí a téměř střemhlavý let zvaný pei začíná.

ÚKOL

Družstvo zhotoví z přírodních materiálů koryto, které se nedotýká země. V jeho horní části pustí kuličku, tenisový míček nebo míček na stolní tenis (představují saně), který se musí korytem kutálet alespoň čtyři metry. Při kutálení se míčku nesmí nikdo dotknout žádnou částí těla.

MATERIÁL

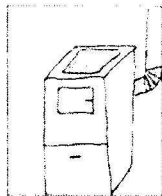
Pily, sekery, nože, míček, metr, provaz.

41. Kamna

LEGENDA

Zemní pec tvořila v zemi vykopaná díra o rozměrech jeden a půl krát jeden metr a asi padesát centimetrů hluboká. Její dno ještě před rozděláním velkého ohně kuchaři vyložili středně velkými kameny. Když oheň dohořel, pokryli kameny banánovými listy a do vzniklého lůžka naskládali dvacet centimetrovou vrstvu rozporovaného vepřového a sladkých brambor. To všechno zase pokryli zelenými banánovými listy a zasypali zemí. Tohleto ale dělali brzy ráno. Hotová pec vypadala jako oválný záhonek nebo spíš jako hrobeček. To druhé přirovnání je dokonce výstižnější, protože domorodci dříve tenhle způsob tepelné úpravy pokrmů používali také člověčinu.

ÚKOL

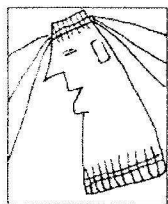
Družstvo postaví kamna, na nichž uvaří čaj z přírodních materiálů a česnekovou polévku.

MATERIÁL

Železný plát či rošt, nádoby na přenášení hlíny, dva kotlíky na vaření, nože, zápalky, česnek, sádlo.

42. Přenášení Moai

LEGENDA

Dne 8. prosince 1982 nadešel okamžik přesunu moai. Socha stála na ploše pod restaurací Hvězda ve Strakonících. Nakláněči drželi lana upevněná za hlavu moai a čekali na povel. Vzápětí po nich měli přijít na řadu tahači od pootáčecích lan, jejichž úkolem bude dát našemu betonovému Golemovi dopředný pohyb. K dvěma lanům od hlavy jsme přivázali trámek. „Jedeme! Takejte! Tak, teď!“ Dvanáct tun ochotně poslouchalo řídící lana a kývalo se sem a tam. To bylo znamení pro skupinu pootáčečů. Ruce pevně sevřely lana, nohy se zapřely a strakonická moai udělala první krok. Náklon na druhou stranu, pootočení opačným směrem a už tu máme druhý krok. Abychom zjistili nejmenší počet lidí potřebných pro dopravu, odvolávali jsme postupně jednotlivé tahače. U naklánění jich nakonec zbylo osm, u pootáčení devět.

ÚKOL

Družstvo za pomoci lan a kulatiny přemístí o 5 metrů kulatinu, která představuje moai. Během přenášení se žádný z členů družstva nesmí moai dotknout tělem. Moai, je již výška je nejméně 30 cm, je přesouvána ve vztyčené poloze pouze uchycenými lany. Nesmí tedy být přidržována žádným pevným předmětem a během přenášení nesmí spadnout.

MATERIÁL

Provazy, pily, sekery, nože.

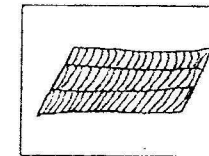

24

43. Rohož

LEGENDA

Udivil mě bohatý sortiment přírodních materiálů, které na pohled nehostinný ostrov poskytuje. Například pro výrobu rohoží, tašek a košíků domorodci používají palmové listy a rákos totora. Pro pletení ale také nabízí svá vlákna banánovník. Všiml jsem si, jak dva mládenci přivezli jeho tlustý kmen a začali loupáním oddělovat vrstvy, z nichž se skládá. Ty potom nařezali na úzké proužky a pečlivě čistili. Ženy z nich pak splétaly dlouhé pásy na čelenky a na sešívání klobouků proti slunci. Z mušliček, hojně poskytovaných oceánem, si navlékají bohaté tradiční náhrdelníky i prosté korále.

ÚKOL

Družstvo uplete ze slámy či trávy rohož o rozměrech 20x30 cm. Použitá stébla se musí vzájemně dotýkat.

44. Sluneční hodiny

LEGENDA

Orongo je jméno větru a zvoní všemi kouzly té krajiny ustrnulé na hřebenu největšího kráteru. Z jedné strany klid jezera pohlceného rašelinou totory, z druhé strany moře, věčně zamilované do tří ostrůvků, které omývá. Celé hodiny jsme pozorovali ty skály s nesčíslným počtem rytin zobrazujících trhavými čarami návrat ptáků. Tyčí se tam jako špičáky obrovské čelisti obstupující tu rozkošnou, do skal vytesanou terasu, z níž se hvězdicově otvírá sedm chodeb vedoucích k stínovým celám. Chodby a místnosti jsou malinkaté. K čemu bylo těch sedm kamenných hnízd? Norská expedice v nich viděla sluneční observatoř.

ÚKOL

Družstvo zhotoví sluneční hodiny a po limitu dokončení úkolu v jeden až tři dny, bez pomoci hodinek, správně určí alespoň tři ze čtyř aktuálních údajů.

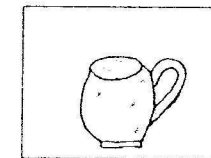
MATERIÁL

Hodinky, nože, sekery.

45. Nádoba

LEGENDA

Pitná voda byla na ostrově problém. Dnes ji čerpadla vodárny pumpují z hlubokých vrtů z podzemí ostrova. Jednoduchost, s jakou tady vedou vodovodní roury, je obdivuhodná. Prostě je položí do mělké stroužky a zasypou. Strach, že by jim voda mohla zamrznout, neznají. Před každým domem vystupuje z trávníku smyčka s uzavíracím ventilem a s vodoměrem.

25

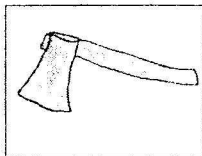
ÚKOL

Družstvo zhotoví z přírodních materiálů nádobu, ve které postupně přenese dva litry vody. Mezi zdrojem vody a předmětem, do kterého se voda z nádoby vylévá, je dvacetimetrový úsek, ve kterém se žádný člen družstva nesmí nádoby dotknout žádnou částí těla a oděvu. Pokud se tak stane, je voda z nádoby vylita a družstvo začíná opět od jejího zdroje.

46. Sekerka

LEGENDA

Kamenné sekyrky toki ležely prakticky všude. I mezi nedodělanými kolosy moai. Čerstvé škrábanece na okolních skalách svědčí o neukázněnosti všetečných turistů, kteří si tu v chráněném areálu musí ze zvědavosti zkusit, jak to jde. Zvedl jsem jednu z ležících toki a prohlížel si ji. Měla odhadem dvě kila a měřila asi dvacet centimetrů. Na jednom konci přecházela v ostrou špičku, zatímco druhý pěkně sedl do ruky.

ÚKOL

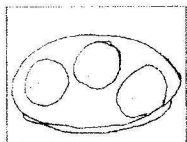
Členové družstva vyrobí z přírodních materiálů a provazu sekeru, kterou přesekají kůl o průměru nejméně 15cm.

MATERIÁL

Provaz, pila, sekery, nože.

47. Bramborák

LEGENDA

Z rostlin je nejdůležitější banánovník, sladké brambory, rákos totora a taro, což je rostlina s listy jako má kala a s kořenem připomínajícím silnější křen. Taro zdejší kuchaři podávají vařené a chutná asi jako naše chlupaté knedlíky. Taky mi chut tohoto kořene připomněla namačkanou chlebovou střídu, i barvu má podobnou.

ÚKOL

Družstvo připraví a upeče pro každého svého člena tři bramboráky nebo bramborové placky o nejmenším průměru deset centimetrů.

MATERIÁL

brambory, mouka, vejčeka, sůl, majoránka, česnek, nádoby na vaření, struhátko.

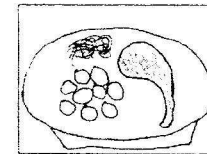

26

48. Vaření

LEGENDA

Jedí tady hodně kuřat a ryb. Obojí se připravuje víceméně jako u nás. Rozdíl je ale ve způsobu ochucení. Na stole pokaždé stojí neodmyslitelná lahvička se silně pálivým chilli a při slavnostních jídeltech se z jeho zelených lusků navíc připravuje dábelksky pátlivá omáčka. Obsahuje olej, sůl a hlavně čerstvě nadrobno nasekané zelené listy chilli. Z příloh jsem nejméně vidal rýži a brambory. Někdy je však může nahradit žemle zdejší výroby. Aby strážník ani na chvilíčku nezapomněl, že je na záhadami obestřeném ostrově, jsou zdobeny reliéfem ptačího muže.

ÚKOL

Družstvo si uvaří teplé jídlo ze surovin, o něž si požádá. Nesmí vařit z konzerv a polotovarů.

MATERIÁL

Dle výběru družstva.

49. Tanec

LEGENDA

Na konci letištní plochy, kam nás dav dotlačil, čekalo milé překvapení. Zdejší folklórní taneční soubor pro nás přichystal krátké vystoupení. Domorodí hudebníci oblečení jen v sukničích z trávy a s pestrými čelenkami na povel spustili temperamentní melodii a vzápětí začali zpívat strhující popěvek. Co se týče původních tanců, ví se jen, že dle vyprávění prvních mořeplavců zde existoval tanec na jedné noze. Po zákazu misionářů však původní tance zanikly.

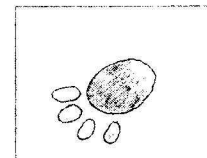
ÚKOL

Všichni členové družstva nacvičí a předvedou společný originální tanec o délce jedné minuty.

50. Stopovačka

LEGENDA

Mezi proudy ztuhlé lávy se otevírá nejpodivuhodnější labyrint obrovitých jeskyní s hloubkovými zahradami. Jsou hluboké pět, šest i deset metrů a táhnou se po délce více než jednoho kilometru. Na obvodu těchto zahrad se nalézají jeskyně, v nichž žili lidé. Ohromné kaverny opatřené ochrannými zdmi s úzkými chodbami pokrytými koberecem dlaždic a v zadu podzemní jezero chráněné zábradlím. Tam nalézalo útočiště na sta mužů, žen a dětí a nalézali zde také vodu.

27

ÚKOL

Družstvo zhotoví sádrový odlitek stopy svého člena či zvířete dle vlastního výběru. Zástupce družstva pak jde do cíle vzdáleného jeden kilometr a po cestě zanechává otisky této stopy. Na konci trasy namaluje a zanechá obrázek zvířete. Po jeho návratu do tábořiště se na trasu vydávají ostatní členové družstva. Jejich úkolem je po otiscích dojit až k obrázku a donést ho do tábořiště.

MATERIÁL

Sádra, čtvrtky, nádoby na rozdělání sádry, obrazy či foto zvíře.

51. Návrat

LEGENDA

Vysvětlili jsme jim, co bylo třeba a následovalo nové znamení. Opět mohutně povzbudivé héééj ... a lana se zase napjala. Obr se konečně rozkýval. Dal jsem znamení druhé partě u pootáčecích lan. Otočila se! Moai, opravdová moai na Velikonočním ostrově udělala po několika staletích první krok. Připravte se na druhý krok. Ted! Ky. A ještě jeden. Už pořádný. Chodí! Ona chodí!. Jestli sochy kdysi na ostrově opravdu chodily, tak tohle byly od té doby první dva kroky. Dokázali jsme, že to jde.

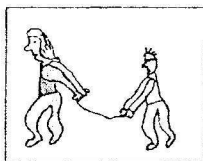
ÚKOL

Členové družstva jsou se zavázanýma očima dopraveni na místo vzdálené 2-4 km. Zde jim jsou oči rozvázaný a jejich úkolem je dostat se ve stanoveném limitu do tábořiště (limit je závislý na terénu).

52. Cesta

LEGENDA

Turisté po ostrově cestují všelijak. Někdy i pěšky, ale většinou v malých autobusech, na terénních motocyklech, v džípech či na koních. To všechno si zde můžete pronajmout. Zvlášť blázniví turisté toužící po nevšedních zážitcích si pronajmou koně i s mladíkem, který je v tom případě žokej a průvodce ostrovem zároveň. A tak na jednom koni jedou dva. Je zajímavé, kolik postarších turistek má strach jezdit sólo.

ÚKOL

Členové družstva mají zavázané oči, drží se jednoho provazu, vzájemně se však dotýkat nesmějí. Pouze první člen oči zavázané nemá. Jeho úkolem je ostatní dovést do kilometr vzdáleného cíle.

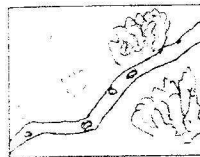
MATERIÁL

Provaz.

53. Brod

LEGENDA

Po chvíli dovádění jsem si vypůjčil brýle a zamířil za Gonzalem, který plaval na otevřené moře. Slunce prozařovalo vodu a v ní jsem rozeznal každou podrobnost na dně. Mezi kameny se sem tam kmitla barevná rybička nebo nějaký živočich. Když jsem se rozkoukal, viděl jsem hejna ryb přímo kolem nás. Vůbec se nás nebály, jen udržovaly odstup. Po chvíli připlavaly i větší, téměř metrové. Ani ty nejevily strach, ale to už ve mně promluvil srdce suchozemce a patřičný odstup jsem začal hlídat já.

ÚKOL

Hráči družstva překonají vodní plochu o šířce čtyř metrů a hloubce jednoho metru tak, aby všichni dohromady měli na druhém břehu mokrou nejméně jednu část oděvu. Boty mít mokré mohou.

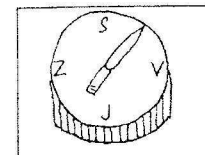
MATERIÁL

Pily, sekery, nože, provazy.

54. Azimut

LEGENDA

První, co návštěvníka na vrcholku Rano Kao upoutá, je úchvatný pohled do stošedesátimetrové hloubky jeho hrozivého kráteru po levé straně cesty. V průměru má víc než tisíc metrů a na jeho dně se rozprostírá pestrý koberec jezírka porostlého ostrůvky rákosu totora. Tunstická stezka vede na ostrý okraj kráteru tvořený skoro kolmými stěnami jícnu na jedné straně a strmými skalisky úbočí sopky padajícími do téměř třístametrové hloubky na straně druhé, kde se o ně třští vlny oceánu. Není tu slyšet nic než poryvy větru a křik ptáků.

ÚKOL

Na základě stanovených 4-7 azimutů (pro všechny soutěžící stejný počet) každý člen družstva samostatně proběhne všemi kontrolami ve stanoveném pořadí (označení kontrol se zapisuje k číslům azimutů).

MATERIÁL

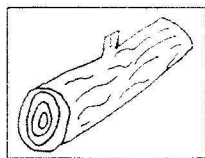
Buzoly, karty s napsanými azimuty, kontroly označené písmeny.

55. Kulatina

LEGENDA

Získat stromy a uchovat je, to byl vždy nesnadný problém pro ostrovany. Hloubka úrodné plsti na ostrově nepřesahuje 40–50 centimetrů, takže jejich kořeny se musí plazit téměř vodorovně. Před nárazem prudkých větrů musily být stromy chráněny kamennými zídkami. Tyto polokruhovitě, tři až pětimetrové manavai se často nalézaly v blízkosti lidských obydlí.

ÚKOL

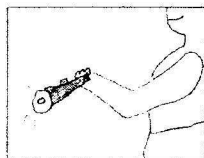
Družstvo oklestí a nařeže kulatinu tak, aby její průměry zaplnily prostor 50 × 50cm. Délka nařezané kulatiny je nejméně 50cm.

MATERIÁL

Pily, sekery.

56. Stráž

LEGENDA

Ahu Akivi tvoří sedm čtyřmetrových soch, jedna vedle druhé. Tohle ahu má jednu zvláštnost. Na rozdíl od všech ostatních plošin je nasměrováno na moře. Obvykle jsou ahu k oceánu otočena zadní částí a sochy upírají pohled do vnitrozemí ostrova. U ahu a akivi je tomu naopak. Znalec polynéské kultury K. Moerenhout, žijící na počátku 19. století, se domníval, že kamenní strážci ostrova označují hranici mezi mořem a pevninou a chrání ostrov před napadením z moře. Proč ale zádyk moří? Podivní strážci.

ÚKOL

Hlídky složené z členů družstva, od večerky do budíčku stráží tábořiště. Pokud není tábořiště ohroženo, musí být v naprosté tichosti a nesmí používat světelný zdroj.

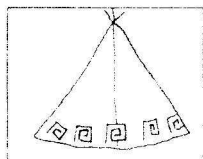
MATERIÁL

Baterky, pištalky, hodinky.

57. Přístřešek

LEGENDA

Podle mého názoru žili prostí domorodci v daleko zdravějších obydlích. Byly to domy z větví a trávy, které jsem si prohlížel na obrázcích v muzeu. Zbytky jednoho z nich jsem našel opodál. Vlastně to byly pouhé základy z černých kamenných dlaždic postavených na výšku, tlustých asi patnáct centimetrů. Tvořily protáhlý ovál o délce deseti a někdy i více metrů. Do otvorů vyvrtných do dlaždic shora stavitelé

zastrkali větve a navzájem je svázali do klenby. Vzniklou kostru pokryli vrstvou suché trávy. Takový dům připomínal dlouhou kupku sena nebo člun obrácený dnem vzhůru. Poskytoval přístřeší třiceti až čtyřiceti osobám. Alespoň tak to tvrdily vysvětlivky pod obrázky v muzeu.

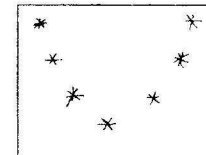
ÚKOL

Družstvo si postaví přístřešek, ve kterém všichni jeho členové přenocují.

MATERIÁL

Sekery, nože, provaz.

58. Noční cesta

LEGENDA

Z vnitrozemí ostrova vypadá sopka Poike jako hodně rozpláclá kupka sena s okraji ostře spadajícími do kypícího příboje. Její vrcholek zdobí malá zelená šesťka eukalyptového lesíka uvnitř poměrně malého kráteru. Kousek od ní, níže na svahu, sedí v řadě za sebou tři kopečky – parazitní krátery. Před objevením ostrova to bývalo kultovní místo. Neznámější je velká a do skály vytesaná strašlivá hlava boha Makemaka na nejvyšším z kopečků. Tam jsme zamířili nejdříve. Cesta pěšky do mírného svahu nebyla příliš namáhavá. V okolí je spousta jeskyněk s velice úzkými vchody. Na vrcholu Poike jsme našli silně zvětralou necelý metr vysokou moai. Připomínala spíše otlučený patník než sochu.

ÚKOL

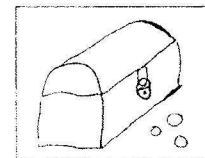
Členové družstva jsou v noci probuzeni a všichni musí dojít na určené místo pro znak ptačího muže, který je uložen poblíž tábora.

MATERIÁL

Baterky, karty se znakem ptačího muže.

59. Poklad

LEGENDA

Rapa Nui je protkána velkým množstvím jeskyní. Mnohé zřejmě sloužily jako tajné rodové jeskyně, ve kterých se obyvatelé ukrývali. Před kým, když byli sami uprostřed oceánu, zůstává záhadou. Ochránci jeskyní vzali toto i jiná tajemství s sebou do hrobu. Z podstatně bližší doby je znám záhadný příběh člověka, který zmizel i se svým tajným pokladem. Ten uzavřel s návštěvníky ostrova smlouvu a odešel do své tajné skrýše, aby na prodej přinesl některé věci. Více ho nikdo nespatriil!

ÚKOL

Družstvo obdrží mapu a z označeného místa přinese poklad.

MATERIÁL

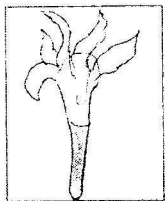
Mapa s označeným místem pokladu, buzola.

60. Přenášení pochodně

LEGENDA

Zpoza ozářených soch zvolna vycházel zástup nahých domorodců. Nesli zapálené pochodně a za oděv jim sloužilo jen hrozivé pomalování a kus látky kolem boků. Přicházel k nám smuteční průvod. Ve svém středu nesli nosítka s umírajícím. Scéna z jiného světa. Před námi dokonával král Hotu Matua, nejslavnější vládce Rapa Nui. Ten připlul na ostrov někdy ve třináctém století. Teď umíral na lůžku z bambusu a banánových listů a udílel svým nejbližším poslední rady. Když vydechl naposled, propukl nesmírný nářek a pláč. Zástup lkajících se v mžiku změnil ve vichřici těl, kdy jednotliví bojovníci na důkaz svého žalu předváděli ty nejfantastičtější taneční figury. Divadlo, ale skutečně živé a strhující.

ÚKOL

Družstvo si zhotoví pochodně, kterou zapálí a hořící přenese na místo vzdálené 2–3 km. Pokud si zhotoví více pochodní, smí si je po cestě připalovat. Z bezpečnostních důvodů musí mít s sebou vědro vody.

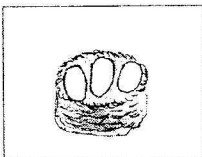
MATERIÁL

Sekery, nože, zápalky, na případné zhotovení pochodně obvaz a svíčka, vědro s vodou.

61. Ptačí muži

LEGENDA

V minulosti se na Rapa Nui odehrávala vzrušující a pozoruhodná soutěž. Na ostrůvku Motu Nui každoročně hnízdily mořské vlaštovky a úkolem závodníků bylo najít jejich vejce. Vítěz se na celý rok stal ptačím mužem – tanga ta manu. Byly mu ostříhány vlasy a místo nich mu kněží nasadili paruku. Zúčastnit se mohl téměř každý; později se však účast stala výsadou těch nejurozenějších. Plavba na ostrůvek vzdálený dva kilometry přinášela i různá rizika a proto vybraní kandidáti za sebe posílali své sluhy a raději čekali v kamenných domech Oronga na výsledek. Tento obřad vznikl kolem roku 1760 a vymizel až v roce 1856.

ÚKOL

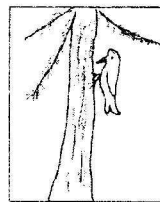
Družstvo má v terénu o stranách zhruba 300x300 metrů najít vajíčko a nerozbitě ho přinést do tábořiště.

MATERIÁL

Vajíčka (včetně náhradních), barevné fábory na vyznačení prostoru.

LEGENDA

Cesta do Anakeny vede přes pozemky výzkumné šlechtitelské stanice Vaitea. Tohle místo jsem měl z celé trasy nejraději. Mimo plantáže s banánovníky, ananasovníky a dalšími druhy ověřovaných rostlin ji obklopuje rozsáhlý eukalyptový les. Těch je na ostrově jen pár. Vzrostlé stromy dosahují výšky patnácti i více metrů a mají brčalově zelené listy. Poměrně hladká tenká kůra eukalyptů loupající se v celých cárech má šedavožluté zabarvení a připomíná závoje vil. S ní a se zelení listů ostře kontrastují vybělené kmeny dávno padlých stromů, které divoce pokroucenými tvary připomínají rozházené kostry zvířat. Celkově eukalyptový les nebo spíš prales působí ve zdejší vyprahlé krajině jako osvěžení.

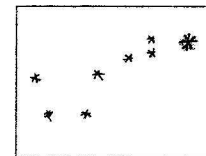
ÚKOL

Nejméně dvě třetiny členů družstva vyšplhá po kmenech stromů do výše tří metrů.

63. Severka

LEGENDA

Cítil jsem únavu a vyčerpání, ale spát se mi nechtělo. Byl jsem rád, že ostatní odešli a já se pak mohl ještě dlouho sám kochat nádhernou nocí, duněním opodál oddychujícího moře a rozzářenou hvězdnou oblohou všude nade mnou, ozdobenou Jižním křížem.

ÚKOL

Družstvo jde po setmění volným terénem podle Severky na sever a jeho úkolem je na trase dlouhé 500-1000m najít a do tábořiště přinést bílý terčík s vyobrazením souhvězdí Malého vozu.

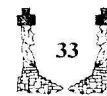
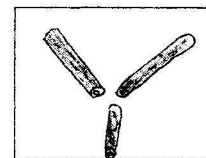
MATERIÁL

Terčík s vyobrazením Malého vozu

64. Noční oheň

LEGENDA

Z domova jsem zvyklý vstávat mnohem dřív, ale zdejší vedra nutí lidi přesunovat část pracovního dne na noc, kdy je chladněji, a tak je i budíček později. Důvody ke stížnostem na přílišné přespání jsem neměl. Měli jsme rozvrh tak nabitý činností, že spánek musel jít stranou.

ÚKOL

Družstvo si vybere místo, které musí být nejméně 300 metrů od tábořiště. Po setmění na něm zapálí oheň a po šest hodin ho udržuje. Při plnění úkolu nesmí usnout žádný člen.

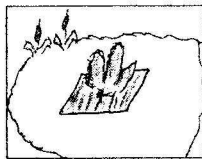
MATERIÁL

Pila, sekery, nože, zápalky.

65. Vodní oheň

LEGENDA

Po příchodu z lovu ryb domorodci rozpálili kameny umu. Protože dřevo je vzácné, používaly se k tomu stvoły cukrové třtiny, kořeny rostlin nebo dobře proschlých kmenů banánovníku, sušených po celé týdny. Když byly kameny horké, vyndaly se a dno se pokrylo zelenými listy banánovníku, na něž se naskládala zelenina, ryby a slepice, pak další vrstva horkých kamenů, pak hlína a tráva. Než slunce přešlo zenit, bylo vše hotovo.

ÚKOL

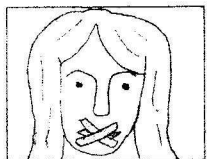
Družstvo postaví vor, nejméně pět metrů od břehu ho položí na vodní hladinu, zapálí na něm oheň a hodinu ho udržuje (po celou dobu musí být vidět plamen). Hloubka vody v třímetrovém okolí voru je nejméně metr.

MATERIÁL

Pila, sekery, nože, provazy, zápalky.

66. Mlčení

LEGENDA

Katrin Routledgeová uváděla, že stařec Tomenika s sebou odnesl do hrobu „poslední zbytky cenných znalostí“. Šebestián Englert zjistil, že to zdaleka nebylo tak, jak píše Routledgeová. Starý Tomenika měl mezi ostrovany své žáky, mezi nimiž byl dokonce i majitel domku, ve kterém Routledgeová bydlela, ale nikdo z nich nechtěl cizince prozradit, čemu je starý znalec písma naučil, protože pismo i tabulky, na kterých bylo napsáno, bylo přísné tabu. Prostě o tom všem mlčel.

ÚKOL

Nejméně dvě třetiny členů družstva vydrží ve stejném časovém úseku mlčet šest hodin.

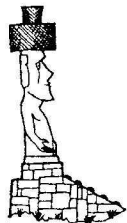
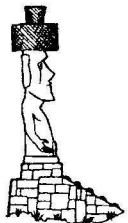
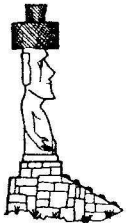

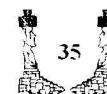
67. Historie Rapa Nui

ÚKOL

Tento úkol družstva plní ve stejném programovém bloku, zpravidla v polovině tábora. V okolí tábořiště (pro vyspělé kolektivy až do několika kilometrů od něho) jsou stanoviště s jednotlivými legendami o objevování a výpravách na Velikonoční ostrov a jeho popisem. Před začátkem etapy každé družstvo obdrží seznam otázek, mapu s vyznačenými stanovišti a jejich popisem a buzolu. Jejich úkolem je v limitu sedmi hodin najít co nejvíce stanovišť.

1 RAPUN		1 RAPUN		1 RAPUN		1 RAPUN	
5 RAPUNŮ		5 RAPUNŮ		5 RAPUNŮ		5 RAPUNŮ	
20 RAPUNŮ		20 RAPUNŮ		20 RAPUNŮ		20 RAPUNŮ	
50 RAPUNŮ		50 RAPUNŮ		50 RAPUNŮ		50 RAPUNŮ	

LEGENDY

Objevování a výpravy na Velikonoční ostrov

Juan Fernandes

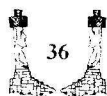
V roce 1578 se španělský mořeplavec Juan Fernandez odchýlil od stanoveného kursu podél břehů Jižní Ameriky a objevil v Tichém oceáně rozsáhlou pevninu, obydlenou bílými a dobře oblečenými lidmi, kteří byli ve všem odlišní od obyvatel Chile a Peru. Tato země byla zavlažována mohutnými řekami a podle Juana Fernandezze byla součástí Terra australis incognita, neznámé jižní země, kterou se marně snažili nalézt jeho méně úspěšní předchůdci. Dodnes není zodpovězena otázka, zda onou pevninou nebyl Velikonoční ostrov.

Edward Davis

V roce 1687 se záhadnou Terra australis incognita vydal hledat anglický pirát Edward Davis a to na lodi Bacherol Delight (Potěšení starého mládence). Davis lodi sám velel a jeho navigační důstojník popsal objevenou a posléze zmizelou Davisovu zemi. Od břehů Jižní Ameriky doplula fregata k neobydlenému souostroví Galapágy a potom zamířila na jih a tam „zastihlo na 12°30' jižní délky přibližně 150 leaguů (jedna league je 4,6-5,6 kilometru) od břehu naší loď zemětřesení, které jak jsme zjistili později, zničilo Callao. Když jsme se vzpamatovali z úleku, pokračovali jsme směrem na jih a jihovýchod tak dlouho, až jsme dosáhli 27°20' jižní šířky a asi dvě hodiny před rozedněním nečekaně uviděli nízký písčité břeh a uslyšeli ohlušující dunění, jaké vydává moře, když naráží na břeh. Námořníci měli strach, že vlny vyhodí loď na břeh, proto požádali kapitána, aby loď obrátil a počkal do rána. Za rozbřesku jsme před sebou uviděli nízký plochý ostrov, který nebyl chráněn žádnými útesy. Kotvili jsme asi 3/4 míle od břehu. viditelnost byla dobrá, protože nebe bylo bez jediného mráčku. Ve vzdálenosti asi 12 leaguů na západ jsme viděli řetěz vysokých pahorků. Pevnina byla dlouhá 14-15 leaguů, na břehu bylo vidět velké množství ptačího peří. Někteří z nás chtěli vystoupit na břeh a ostrov si prohlédnout, ale kapitán to nedovolil. Tento malý ostrov je od přístavu Callao vzdálen téměř 500 leaguů na západ a od Galapág asi 600 leaguů.“ Kromě citované zprávy žádné jiné dokumenty o Davisově zemi neexistují a od těch dob se nikomu nepodařilo ji znovu spatřit. O sochách není v zápiscích ani zmínka.

Jacob Roggeveen

Při hledání záhadné Davisovy země byl Evropany objeven Velikonoční ostrov. Tříkorábová flotila pod vedením holandského admirála Jacoba Roggeveena přistála 7. dubna 1722 u ostrova jako první. Roggeveenovi bylo jasné, že nejde o ostrov, který viděl Davis a jeho posádka. Shromáždil velitele jednotlivých lodí a na poradě vydal dokument, ve kterém oznamoval objevení Jižní země, kterou pokřtil na Velikonoční. Tim uctil Velký pátek, který předcházela den objevu. Jediný domorodec se odvážil vstoupit na palubu hned první den. Dostal dárky a tak posléze přicházeli další domorodci. Podle výpovědi Holanďanů došlo k několika krádežím. Téhož dne odpoledne vylodili Holanďané rotu vojáku a několik

36

domorodců postříleli. Byl mezi nimi i ten, který se první odvážil na palubu. Než Holanďané odpluli, zahlédli kamenné sochy, o kterých se domnívali, že jsou z hlíny.

Felipe Gonzales

V roce 1770 peruánský místokrál don Manuel de Amat y de Jumyent tam z obav, aby Velikonoční ostrov nezabrali Francouzi, poslal válečnou loď a jednu fregatu. Výpravě velel španělský kapitán Felipe Gonzales de Haedo a jeho úkolem bylo ostrov obsadit. Domníval se, že je na Davisově zemi a připojil ji ke španělské koruně. Uspořádalo se slavnostní procesí a na pahorcích u roviny Poike byly vztyčeny tři kříže. Řádně vyhotovený nabývací akt s nabyvateli i domorodci, kteří ačkoliv neuměli psát, tak k všeobecnému překvapení jeden z nich připojil svůj podpis písmem rongo-rongo – znak ptáka. (nabízí se proto domněnka, že v té době se ještě tohoto písma užívalo). V letech 1771 a 1772 se na ostrov z podnětu peruánského místokrále vypravily další dvě expedice. Podle jejich údajů bylo již možné nakreslit podrobnou mapu ostrova, kterému dali Španělé jméno San Carlos. Zdá se, že obě výpravy se řídily příkazy lidskosti a šetrnosti.

Cook

Při své plavbě z vod poblíž Antarktidy u Velikonočního ostrova přistály 1. března 1774 lodě kapitána Cooka. Ten popisuje tamní obyvatele jako „chudé, divoké a hladové, kterých zde žilo asi 600-700. Nechovali ani prasata ani psy a živil se rybami a dokonce i krysami, kterých bylo na ostrově velké množství. Na místech, kde bylo trochu země, pěstovali brambory. Sladké vody bylo na ostrově strašně málo. Ostrované ji nahrazovali silně odpornou šťávou divoce rostoucího rákosu. Od domorodců zde koupil několik pytlů brambor a několik košíků čerstvých ryb.“ Námořníci se vylodili na pobřeží, protože domorodci se opět dopustili několika krádeží, použili proti nim zbraně. Cook, který zakrátko odplul, zaznamenal kamenné sochy. Některé stály, jiné byly povalené.

La Pérouse

V roce 1786 se hrabě La Pérouse, který řídil francouzskou expedici, zastavil na 24 hodin v ostrovní zátoce. Styky s domorodci byly srdečné a přes četné krádeže (např. námořnická čapka) nebyla vypálena jediná rána. Naopak. Ostrovanům rozdál zrní a rostliny, kozy a drůbež. Domorodci po něm pojmenovali zátoku a to naproti té, kde kotvil.

Něva

V r. 1804 navštívila ostrov ruská loď Něva.

Škuner Nancy

V r. 1805 se kapitán amerického škuneru Nancy z New Londonu vydal na Velikonoční ostrov, aby tam naverboval domorodce pro lov tuleňů. Různými úskoky se mu podařilo pochyvat dvanáct mužů a deset žen – ty ovšem pro uspokojení mužů. Tři dny a tři noci je držel v poutech jako zajatce, než je pustil na palubu. Ve vteřině se všichni vrhli do moře, aby se dostali zpět na svůj ostrov. Kapitán dal zastavit loď a spustit čluny, aby uprchlíky vylovili. Jakmile se však čluny dostaly do jejich blízkosti, zajatci se ponořili do vln a tak unikli. Kapitán nechal zajatce zajatci. Poznává, že někteří plavali k severu, jiní směrem k Velikonočnímu ostrovu. Je oprávněná domněnka, že všichni zahynuli.

37

Kaakou Manou

Lid ostrova si vše dobře pamatoval. Po předchozí agresi se proto v roce 1806 nemohl u břehů Velikonočního ostrova vylodit havajský break Kaakou Manou. V roce 1808 a 1809 přistály u ostrova jiné lodi.

Velrybářská loď Pindos

V roce 1811 u ostrova zakotvila velrybářská loď Pindos. Čluny vyslané na ostrov měly přivést vodu, čerstvou zeleninu a ženy. Vrátily se právě s tolika dívkami, kolik bylo na lodi námořníků. Po noci, v níž námořníci otevřeli stavidla své sprostoty, byly dívky znovu naloženy do člunů a poblíž břehu donuceny naskákat do moře. Námořníci zůstali ve člunech, smáli se a tleskali nadporučíku druhé třídy Wadenovi, který dívky dobře mířenými ranami poslal na smrt.

Cassini

Pod vedením kapitána Lejeune přistála v roce 1862 u ostrova francouzská plachetnice Cassini. Když se vrátila do Valparaisa, přiměl kapitán řeholníky z řádu Picpus, aby se vydali na Velikonoční ostrov a šířili tam Kristovo evangelium.

Otrokářské lodi

12. prosince 1862 dorazila do zátoky Hangaroa flotila sedmi peruánských lodí. Jejich cílem bylo pochytat muže a dopravit je jako otroky do guánových, tehdy kvetoucích dolů v Peru. Mnoho domorodců tehdy připlavalo k lodím a vylezlo na palubu, kde ke své radosti směli namalovat na jakýsi kus papíru všelijaké klikiháky. Tím byla podepsána smlouva, že pojedou jako dělníci na ostrovy u peruánského pobřeží, kde se doluje guáno. Když se spokojení a nic netušící domorodci chtěli vrátit na pevninu, byli spoutáni a odvezeni do podpalubí. Osmdesát otrokářů pak veslovalo k břehu s oděvy a pestrobarevnými dárky, které házeli na břeh. Množství zvědavých domorodců, kteří se shromáždili na skalách kolem zálivu, se začínalo pomalu blížít, aby obdivovali tato lákadla. Když jich bylo na břehu natěsnáno několik set, přešli otrokáři k útoku. Domorodci, kteří klečeli a hrnuli k sobě dary, byli polapeni a ze zadu spoutáni, a ti, kteří se pokoušeli uprchnout po skalách nebo tím, že plavali ve vodě, byli ostřelováni. Když poslední z člunů byl připraven k odplutí, až po okraj napěchovaný domorodci, objevil jeden z kapitánů dva domorodce, kteří se ukryli v jámě. Když se mu nepodařilo přemluvit je, aby se nalodili, zastřelil je. Onoho Štědrého večera byl Velikonoční ostrov pustý a prázdný. Ti, kteří unikli, zalezli do svých podzemních děr a ke vchodu přivalili kámen.

Lodi zatím odplouvali s tisícem otroků, kteří pak byli vyloděni na ostrovech u pobřeží Peru. Na popud tahitského biskupa Těpana Jaussena požádala francouzská vláda, zalarmovaná těmito událostmi, francouzského konzula pana de Lessepse, aby zakročil u peruánské vlády. Protestovala i Anglie. Naneštěstí byly tehdejší komunikační prostředky tak pomalé, že když peruánská vláda dala konečně příkaz, aby nešťastní otroci, ubytovaní ve vojenských ubikacích na ostrově Chinchos, byli propuštěni, více než osmdesát procent z nich už byl mrtvo. Surové zacházení, strádání a nemoci vykonaly své.

Asi stovka těch, kteří přežili, byla za tragických okolností navráce na, bez jakékoli zdravotní péče. Cestou téměř všichni pomřeli na neštovice. Z tisíce zajatců jen patnáct spatřilo zase rodný ostrov a šířilo tam smrtonosné zárodky. Více než polovina zbylého obyvatelstva byla decimována neštovicemi a v několika měsících pomřela. Z pěti tisíc obyvatel zůstalo naživu asi šest set.

Misionáři

Mezitím se na ostrově usadil první cizinec, misionář Eugen Eyraud. Domorodci mu ukradli všechno, co měl, dokonce i šaty, které měl na sobě. Utekl odtud první lodí, která se mu naskytla, ale v květnu 1863 ho opět přivezl škuner Favorite. S ním připlulo dalších šest domorodců. Eyraud získal všechny ostrovany na katolickou víru, než 14.8.1868 zemřel, podařilo se mu pokřtít všechny obyvatele ostrova. Na ostrově se pak vystřídal několik dalších misionářů, kteří pokračovali v jeho činnosti.

Nepokoje

V roce 1870 zakotvila na ostrově chilská korveta O.Higgins. Sestavila jeho podrobnou mapu a studovala chování tamních obyvatel. V témže roce došlo k nepřátelství mezi bratry Dutrou-Bornierem a Rousselem. Došlo i na střelbu, drancovaly se domky, byli ranění a mrtví. Proto se katolická mise rozhodla vyklidit ostrov a odjet se svými členy na Mangarevu. Část ostrova šla s bratrem Rousselem, jiní se v počtu asi tří set osob nechali najmout bývalým Dutrou-Bornierovým společníkem Branderem a odjeli s ním na Tahiti. Dutrou-Bornier násilím donutil zbylých sto jedenáct domorodců, aby zůstali na ostrově, brzy nato byl však zavražděn.

Francouzské výpravy

V roce 1872 přijela na Velikonoční ostrov francouzská korveta Flore, na jejíž palubě byl i francouzský spisovatel Piere Loti, který se zajímal o mravy přeživších ostrovanů. V roce 1877 pak přijel i Adolphe Pinart. I on s sebou odvezl spoustu předmětů do různých muzeí a svoji cestu velmi podrobně vylíčil.

Tahitané

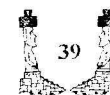
S družinou Tahitanů se v roce 1879 na ostrově usídlil jakýsi polotahitan, původem z královské rodiny, a ujal se správy Dutrou-Bornierova majetku. Na ostrov, na kterém zůstal 20 let, přinesl řeč a vášně Tahitanů. Svoji mírností a pochopením, které měl pro své okolí, si získal lásku všeho obyvatelstva.

Thompson

V roce 1886 pobýval na ostrově Američan Thompson. Připlul na lodi Mohican a pracoval zde pro washingtonské muzeum. O své cestě vydal knihu s velmi bohatou dokumentací.

Připojení k Chile

V září 1888 se Velikonočního ostrova znenadání zmocnil major chilského námořnictva do Policarpo Toto a připojil ho k Chile. Noví páni nahnali domorodce do vesnice Hangaroa a obehnali ji ostatním drátem. Vrata ohrady mohla být překročena

pouze s povolením chilského vojenského velitele a v šest hodin se zavírala na visací zámek. Bez výslovného a výjimečného povolení se žádný z domorodců nemohl volně po ostrově pohybovat. V roce 1964 tak bylo na ostrově 47 tisíc ovcí, asi tisíc koní, 1100 kusů hověžního dobytka a padesát chilských vojáků hlídalo kolem tisícovky zbylých domorodců, kteří žili v neuvěřitelné bídě a otročké nesvobodě.

Vědecké expedice

V roce 1914 připlula na Velikonoční ostrov britská soukromá výprava vedená Kateřinou Routledgeovou. Měřila a mapovala všechno, co viděla na povrchu země. Bohužel veškeré vědecké záznamy této expedice se záhadně ztratily. Brzy poté navštívilo Velikonoční ostrov několik dalších vědeckých expedic, z nichž nejvýznamnější byla v roce 1934 francouzsko-belgická výprava vedená Francouzem Métranuxem (sbíral ústní výpovědi domorodců) a Belgičanem Lavacheryem. Ten se zabýval průzkumem nápisů vytesaných do skal a výtvorů z kamene. V polovině 50. let 20. století (1956?) zde badala expedice norského cestovatele Thora Heyerdahla, v roce 1964 Francouz Francis Maziere, v roce 1972 ostrov navštívil český cestovatel Miroslav Stingl a v roce 1986 se sem vrací opět T. Heyerdahl, v jehož týmu tehdy pracoval i český a strakonický rodák Pavel Pavel.

Názvy ostrova

Admirál Jacob Roggeveen objevil ostrov na velikonoce roku 1722. Jeho společník K.H. Behrens o tom podává svědectví ve své knize Putování jižními zeměmi v letech 1721–1722, která vyšla v Lipsku roku 1737: „Protože jsme ostrov spatřili ve slavný den vzkříšení Páně, nazvali jsme ho Pasch Eilandt, Velikonoční ostrov.“ Il de Paques, Velikonoční ostrov, nazývají ostrov Španělé a obyvatelé Jižní Ameriky. Stejně tak ho ve svých jazycích nazývají Angličani, Bulhaři, Češi, Francouzi, Němci, Poláci a mnohé další národy.

Kapitán F. Gonzales věnoval ostrov svému králi a nazval ho zemí krále San Carlose. ovšem tento název se neujal.

Polynésané, obyvatelé ostrovů Oceánie a příbuzní obyvatel Velikonočního ostrova nazývají ostrov Rapa Nui, to znamená Velký Rapa. Ale skuteční obyvatelé ostrova nazývají svoji vlast Tē Pito o Tē Heuna, neboli Pupek světa. Je však tento název původním názvem Velikonočního ostrova? Není to spíše obrazné vyjádření než zeměpisný název? Vždyť takový pozorný a zvidavý pozorovatel, jakým byl známý kapitán James Cook, který navštívil ostrov v r. 1774, si zaznamenal hned tři jeho názvy: Waihu, Tiki, Tamarehi. Maorové kdysi pojmenovali ostrov Mata-ki-te-rangi, jiní Maorové, jej pojmenovali Tē Pito o Tē Henua.

Ruský cestovatel N. N. Miklucho-Maklaj si zaznamenal jiný název ostrova, Iiti Ai Ragni, což znamená Oko nebes. Ale ani tyto názvy pravděpodobně nebudou původním pojmenováním ostrova. Například Waihu je název pouze jedné jeho části. Někteří vědci se domnívají, že obyvatelstvo, které žilo v izolaci od ostatních národů a zemí, vůbec nemělo určitý název pro svoji vlast a pojmenovalo pouze jednotlivé části ostrova.

Popis Velikonočního ostrova

Na mapách vypadá Velikonoční ostrov jako pravidelný trojúhelník, jehož základnu tvoří jihovýchodní břeh, ostatní dva břehy jako odvěsný svírají úhel 94 až 96 stupňů. Tři spící mohutné vulkány stojící ve třech rozích ostrova vytvářejí svými semknutými rameny jeho povrch.

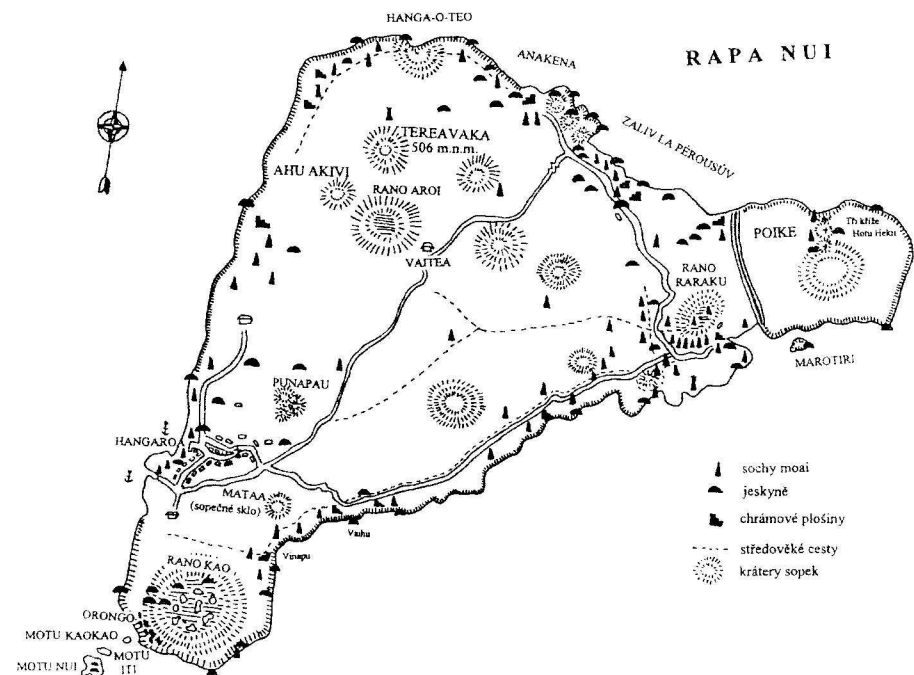
Jižní úhel je vyplněn sopkou Rano Kao, působící nejsilnějším dojmem. Má pravidelný kruhový kráter naplněný vodou. Od letiště a z osady Mataveri vede k vrcholku Rano Kao křivolaká cesta, po které mohou jezdit i terénní vozy. Končí na okraji kráteru u skal s četnými vyobrazeními ptačích mužů. Dále vede ke skalní osadě Orongo po úzkém skalnatém výběžku mezi okrajem kráteru a strmým břehem cesta pro pěší, která u první jeskyně prudce klesá do třisetmetrové hloubky na dno kráteru. Od jeskyně lidojedů Ana Kai Tangata se táhnou útesy sopky Rano Kao až k zálivu Tē Paena jako hrozivé strmé skály. Ve vnějším svahu kráteru ze je velký sedlovitý otvor, který vyhloubily chladné větry od jihovýchodu. Uvnitř kráteru jsou jeskyně, ve kterých se podle pověsti ukrýval legendární Kainga, potomek Hotu Matui a vůdce kmene Hotu Ity, který se pomstil dlouhouchým za smrt otce.

Ve východním cípu Velikonočního ostrova leží sopka Pu Akatiki. Její láva vytvořila poloostrov Poike, na kterém kdysi dávno sídlili záhadní dlouhouši. Nejvyšší bod poloostrova leží ve výšce 370 metrů. Pu Akatiki je stratovulkán. Zrození takového vulkánu začíná pod vodou, činnost probíhá klidně, bez velkých výbuchů a prudkého chrlení lávy. Řídká láva přeplní kráter, pomalu přetéká přes jeho okraj a tvoří vrstvy. Proto je kráter Pu Akatiki malý a jeho průměr nepřesahuje 75 metrů. Vrstvy lávy jsou silné od jednoho do pěti metrů a jsou dobře patrné na pobřežních srážech poloostrova Poike. Na jihozápadě náhle sopka končí výběžkem Tē Hakarava. Jeho obrys se ničím neliší od pobřežních útesů, v jeho stěně jsou dokonce vidět dva výklenky vytvořené mořskými vlnami. Leží ve výšce dva a půl a čtyři metry nad hladinou moře, to znamená, že se v minulosti v této oblasti Velikonoční ostrov dvakrát zvedl. Severní, východní a jižní břehy poloostrova Poike, vysoké od 150 do 180 metrů, jsou silně zničené vlnovou erozí.

V severním cípu ostrova leží sopka Tereavaka, neboli Rano Aroi, největší a nejvyšší vulkán na ostrově, i když nevypadá tak majestátně jako Rano Kao. Je to asi půl kilometru vysoký sopečný kužel. Na severních pobřežních útesech je vidět ještě polovina jednoho kráteru Papa Tekena, který je parazitním vulkánem sopky Tereavaka. Takových druhotných parazitních velikánů je na sopkách Velikonočního ostrova asi kolem padesáti. Nejzajímavější na sopce Tereavaka je její kráter Rano Raraku. Už z názvu je možné uhadnout, že na jeho dně je jezero porostlé rákosem (rano znamená rákos, raku-raku pak skrabat, dlabat). Rano Raraku se rozkládá na mírném sedle mezi La Pérousovým zálivem a zálivem Hotu Iti. Průměr horního okraje oválného kráteru je 560–750 metrů, průměr jezera na dně kráteru je 373–480 metrů, výše jeho hladiny nad úroveň moře je 65 metrů.

Kráter má nepravidelný tvar. Jeho jihovýchodní část je skalnatá a vysoká sto dvacet metrů, severní polovina je naopak mírná a vysoká jen 50-70 metrů. Velká trhлина rozděluje kráter na dvě nestejně části. Vnější svah je ve východní a jihovýchodní části zničen vlnovou erozí. Podobně jako na výběžku Tā Hakavara i zde jsou vidět dvě prohlubně vytvořené vlnami. To znamená, že voda kdysi obklopovala celý kráter a mořské vlny omývaly jeho úpatí. Mezi Rano Raraku a poloostrovem Poike tedy kdysi musel existovat záliv nebo dokonce průliv a Poike byl samostatným ostrovem. Všechny důkazy nalezené na pobřeží, v jeskyních i v kráterech vulkánů ukazují, že Velikonoční ostrov se nikdy nepotápěl a nepotápí, ale že se naopak zvedal a zvedá.

OTÁZKY

Juan Fernandez

1. Jakou pevninu objevil dle svého mínění Juan Fernandez?

Edvard Davis

2. Čím byl Edvard Davis?
3. Kolik kilometrů měří jedna league?
4. Jak byla pojmenována pevnina, kterou v roce 1687 objevil E.Davis?

Jacob Roggeveen

5. Jaké národnosti byl Jacob Roggeveen?
6. Přesný den objevení ostrova Rapa Nui.
7. Jak pojmenovala ostrov Rapa Nui výprava J.Roggeveena?

Felipe Gonzales

8. Jaké jméno dala ostrovu španělská výprava?
9. Kdo vyslal na Rapa Nui Felipe Gonzalese?
10. Co Španělé vztyčili na poloostrově Poike?

James Cook

11. Jak popisuje Cook obyvatele Rapa Nui?
12. Co pěstovali domorodci na Rapa Nui?
13. Z kterých zvířat jedli Rapanuici maso?

La Pérous

14. Co dal La Pérous ostrovanům?
15. Co domorodci po La Pérousovi pojmenovali?

Něva

16. Ve kterém roce k Rapa Nui připlula ruská loď Něva?

Škuner Nancy

17. Kterému státu náležel škuner Nancy?
18. Proč byl škuner Nancy vypraven na Rapa Nui?
19. Kolik žen a kolik mužů námořníci Nancy pochytili?

Kaakou Manou

20. Odkud připlul break Kaakou Manou?

Velrybářská loď Pindos

21. Co měly přivést čluny vypravené na ostrov?

Cassini

22. Jméno kapitána lodi Cassini
23. Co na ostrově Rapa Nui šířili řeholníci řádu Picpus?

Otrokářské lodi

24. Ve kterém roce na Rapa Nui přistála flotila sedmi peruánských lodí?
25. Kam měli být převezeni zdejší muži jako otroci?
26. Kolik lidí pochytila posádka flotily?
27. Kdo dal popud k jednání s peruánskou vládou ohledně osvobození otroků?
28. Jakou nemoc šířili na Rapa Nui navrátilivší se domorodci?

Misionáři

29. Jak se jmenoval první cizinec usazený na ostrově?
30. K čemu misionář získal všechny obyvatelé Rapa Nui?

Nepokoje

31. Čím se v roce 1870 zabývala na Rapa Nui chilská korveta O. Higgins?
32. Kolik domorodců zůstalo na ostrově po roce 1870?

Francouzské výpravy

33. Který francouzský spisovatel Rapa Nui v roce 1872 navštívil?
34. Ve kterém roce na Rapa Nui přistál Adolphe Pinart?

Tahitané

35. Co na Rapa Nui přinesl jakýsi poplotahitan?

Thomson

36. Pro koho v roce 1886 na Rapa Nui pracoval Thomson?

Připojení k Chile

37. Ve kterém roce byl Velikonoční ostrov připojen k Chile?
38. Na jaké místo, které nesměli bez povolení opustit, byli po připojení k Chile nahnáni obyvatelé Rapa Nui?

Vědecké expedice

39. Jméno ženy, která roku 1914 vedla britskou soukromou expedici?
40. Co na Rapa Nui v roce 1934 zkoumal Belgičan Lavacherie?
41. Ve kterém roce Rapa Nui navštívil český cestovatel Miroslav Stingl?
42. Ve kterém roce předvedl český inženýr a strakonický rodák na Rapa Nui přemístění moai?

Názvy ostrova

43. Jaké jméno pro Velikonoční ostrov užívají obyvatelé Polynésie?
44. Jak nazývají svůj ostrov jeho samotní obyvatelé?
45. Jaké názvy ostrova zaznamenal v roce 1774 J.Cook?
46. Jaký název pro ostrov zaznamenal ruský cestovatel N.N.Mikluscho-Maklaj?

Popis Velikonočního ostrova

47. Jaký tvar má ostrov Rapa Nui?
48. Výška jižních a východních břehů poloostrova Poike?
49. Název nejvyšší sopky a zároveň nejvyššího vrcholu ostrova?
50. Čím je pokryto jezero kráteru sopky Rano Kao?

ODPOVĚDI

Juan Fernandez

1. Terra australis incognita – jižní země.

Edvard Davis

2. Pirátem.
3. 4,6-5,6 kilometru.
4. Davisova země.

Jacob Roggeveen

5. Holanďan.
6. 7. dubna 1722.
7. Velikonoční ostrov.

Felipe Gonzales

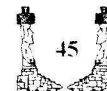
8. San Carlos.
9. Peruánský místokrál Manuel de Amat y de Jument.
10. Tři kříže.

James Cook

11. Jako chudé, divoké a hladové.
12. Brambory.
13. Rybami a krysami.

La Pérous

14. Zrní, rostliny, kozy a drůbež.
15. Zátoka.

Něva

16. 1804.

Škuner Nancy

17. USA

18. Aby naverboval domorodce na lov tuleňů.

19. Deset žen a dvanáct mužů.

Kaakou Manou

20. Z Havaje.

Velrybářská loď Pindos

21. Vodu, čerstvou zeleninu a ženy.

Cassini

22. Lejeune.

23. Kristovo evangelium.

Otrokářské lodi

24. Roku 1862.

25. Do guanových dolů v Peru.

26. Tisíc.

27. Tahitský biskup Tepan Jaussen.

28. Neštovice.

Misionáři

29. Eugen Eyraud.

30. Na katolickou víru.

Nepokoje

31. Sestavila podrobnou mapu ostrova a studovala chování obyvatel.

32. Sto jedenáct.

Francouzské výpravy

33. Pierre Loti.

34. V roce 1877.

Tahitané

35. Řeč a vášně Tahitanů.

Thomson

36. Pro Washingtonské muzeum.

Připojení k Chile

37. V roce 1888.

38. Do vesnice Hangaroa.

Vědecké expedice

39. Kateřina Routledgeová.

40. Nápis vytesané do skal a výtvary z kamene.

41. V roce 1972.

42. V roce 1986.

Názvy ostrova

43. Rapa Nui.

44. Te Pito o Te Heuna neboli Pupek světa.

45. Waihu, Tiki, Tamarehi.

46. Hiti Ai Ragni, nebo-li Okno nebes.

Popis Velikonočního ostrova

47. Tvar trojúhelníka.

48. 150-180 metrů.

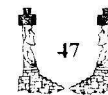
49. Tereavaka, nebo-li Rano Aroi.

50. Rákosem.

Legenda o příchodu Hotu Matuy

Všechny starodávné legendy a tradice vztahují dnešní obyvatel Velikonočního ostrova k postavě Hotu Matuy. Vůdce kmene prý žil v daleké zemi Marae Ranga v kraji Maori v zemi Hiwa, kde stály kamenné sochy a po porážce v domácí válce byl nucen opustit svoji vlast. Společně s ním odjelo na dvou velkých člunech několik set lidí. Podle různých odhadů se vešlo na jeden člun 100-400 lidí. Na cestu si vzali sladké brambory, yamy, kokosové ořechy, cukrovou třtinu a jiné rostliny, výhonky stromu toro miro a nakonec popsané destičky kahau rongo-rongo. Po dvou měsících plavby přistáli u břehů Velikonočního ostrova. Hotu Matua se stal jeho prvním vládcem a po jeho smrti vládli na ostrově jeho potomci.

Než se Hotu Matua vydal se stovkami svých lidí na cestu, vyslal nejdříve sedm posílů, aby ostrov prozkoumali, vysázeli na něm sladké brambory a našli záliv vhodný k přistání lodí. Poslové uviděli vulkán Rano Kao, který jim sloužil jako orientační bod, a tři ostrůvky, o kterých hovořil Hau Maka jako o „dětích stojících ve vodě“. Když vyšli na břeh, vystoupili nejdříve na Rano Kao a zasadili sladké brambory. Potom si začali prohlížet neznámou zemi a potkali člověka jménem Tea Vake. Ostrov byl tedy obydlen!

V soupisech potomku Hotu Matuy je mnoho nepřesností. Dlouhé soupisy uvádějí vedle panovníků i jména členů jejich rodiny a dokonce jména bohů. Podle názoru vědců přišel Hotu Matua na ostrov během 12.–13. století, ale archeologové zjistili, že ostrov byl osídlen už ve čtvrtém století.

Legendy také vyprávějí, že někdy po příchodu Hotu Matuy přišli dlouhouší. Není však známo, kdy se tak stalo. Usadili se na poloostrově Poike. O tom jak dlouho tam žili a proč začali vládnout ostatním obyvatelům ostrova, nutili je stavět monumentální plošiny ahu a tesat gigantické sochy, legendy mlčí. Zato je v nich podrobně popsáno upálení dlouhouchých v příkopě oddělujícím poloostrov Poike od ostatního území ostrova. Naživu zůstal pouze jeden dlouhouchý, jehož potomky jsou někteří nynější obyvatelé ostrova. Mezi nimi i Pedro Atan, o kterém píše Heyerdal.

Obyvatelé Velikonočního ostrova skutečně měli ve zvyku prodlužovat si uši. V Behrensových záznamech je psáno: „Mnohým visely ušní lalůčky až na ramena a někteří z nich v nich jako zvláštní ozdoba nosili bílé kotouče.“ Podobný zvyk existuje mezi obyvateli Melanésie, která je vzdálena od Velikonočního ostrova několik tisíc kilometrů. Prodloužené ušní lalůčky měli také tajemní předchůdci Inků v Jižní Americe. Stejný zvyk měli kdysi v minulosti i obyvatelé Markéz, jejichž jazyk má nejbliže k jazyku obyvatel Velikonočního ostrova. Byl však tento zvyk čistě polynéský nebo byl odněkud převzat?

Při pohledu na historii Velikonočního ostrova jsme tedy dostali jakousi trojitou expozici v čase: dlouhouší přistěhovalci, lidé Hotu Matuy a původní obyvatelstvo, které žilo na ostrově před příchodem Hotu Matuy.

Kmeny

Po smrti Hotu-Matuy byl ostrov rozdělen na osm hlavních kmenů: Haumoana, Koro, Orono Marama, Miru, Ngatimo, Ngaure, Tupuahotu, Ureo Hei. Názvy těchto kmenů si mohou družstva zvolit jako své pojmenování.

Bohové

Obyvatelé Velikonočního ostrova měli svérázné náboženství. Velkým a důležitým bohům ostatních polynéských ostrovů nepřikládali velký význam a někteří z nich dokonce v místním panteonu chybí. Naopak, na ostrově se setkáváme s bohy, které ostatní Polynésané neznají. Především je to nejvyšší bůh Make Make, na jehož počest se konaly obřady výběru ptačího muže, uctívaného jako ztělesnění boha Make Make na zemi. Byl pokládán za stvořitele Země a moře, Slunce a Měsíce, života a člověka. Podle názoru některých vědců jsou jeho vyobrazení na skále v Orongu podobná zobrazením Tikiho, prvního člověka Polynésanu.

Ptačí muž

Na útesech neobydlených ostrůvků Motu Iti, Motu Nui a Motu Kaokao si stavějí svá hnízda stěhovaví ptáci, především manutara, černé mořské vlaštovky. V Orongu a na ostrůvcích se konal obřad volby ptačího muže. Na ostrůvek Motu Nui, který je jediný dostupný plavcům, připlouvali na znamení vládce z rodu Hotu Matuy bojovníci, z nichž každý zastupoval jeden rod. Seděli v jeskyních a očekávali přelet mořských vlaštovek, které pokládali za vyslance velikého boha Make-Make. Bojovník, který první našel vajíčko mořské vlaštovky, vyskočil na skalnatý mys a křičel na náčelníka svého rodu: „Ohol si hlavu, vajíčko je tvoje!“ Potom sestoupil k vodě, omyl nalezené vejce, připevnil si je pomocí provázku k hlavě a plaval na ostrov k místu, odkud je možné po pěšině vystoupit k osadě Orongo. Od této chvíle se přesně na rok stával vládcem ostrova náčelník rodu, jehož bojovník jako první donesl vajíčko do Oronga. Byla mu oholena hlava (místo ní dostal paruku) i obočí a po celý rok byl tanga ta manu – ptačí muž. Neobvyklou korunovací získal údajně nadpřirozenou moc a hlavně vládu nad všemi obyvateli ostrova a jejich majetky. Jména a pořadí ptačích mužů se tradovala z pokolení na pokolení. Odkdy se tyto obřady konaly, nikdo neví. Poslední ptačí muž zemřel ve vyhnanství v roce 1862, poté, co byl ostrov pirátsky přepaden peruánskými otrokáři. Původně plavali na ostrůvek samotní rodoví náčelníci, potom se rituál změnil a na ostrůvek plavali místo vůdců jejich bojovníci. Ovšem do seznamu ptačích mužů se zapisoval vždy jen náčelník. Paní Routledgeová tu kdysi napočítala 111 vyobrazení ptačích mužů na skalách Oronga.

Kněží

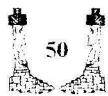
Byli vybíráni z urozeného potomstva. Žili v posvátném stínu krále. Byli strážci a učitelé tradic.

Slovníček pojmů

akauve	kůl
ao	pádlo
anua	zima, mlha
aku-aku	duchové?
ahu	kamenná terasa
Aretoa	udatný, silný, robustní – titul, který se na Mangarevě dával válečníkům, kteří se zcela výjimečně proslavili mezi ostatními spolubojovníky
ariki henua	pán
ariki mau	král všech kmenů
avana	pohřební komora z kamení či sutin
curios	suvenýr
hakarongo	poslouchání
hami	pás z tapy

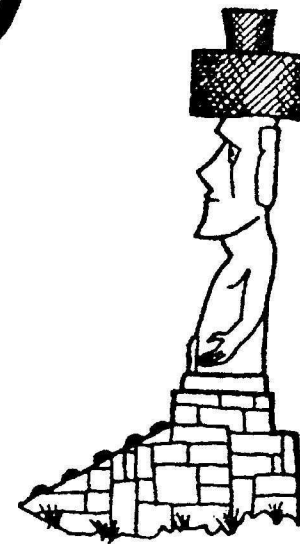
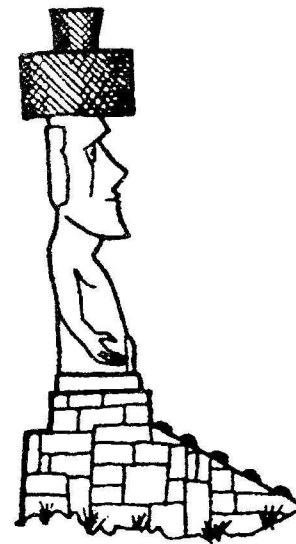
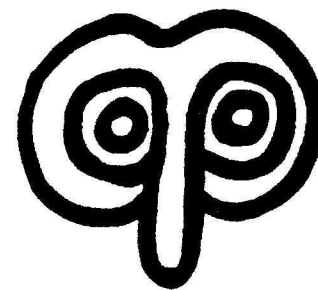

hanau eepe	silný (tělnatý) člověk
hanau momoko	slabý (zesláblý) člověk
hara	druh stromu, z jehož listů se dělaly vaky
hare moa	přístřešek pro drůbež
hare nui	velké stavení
hau-hau	druh stromu, z něhož se tkaly provazy a rybářské sítě
hopu-manu	služebník
ika	ještěrka, ryba
kohau	nápis, škola písma
kohou	deska
kohe	druh křoví s jedlými kořeny
koko	východ, konec
kuihi	kohout
kuiha	kokrhát
kumara	rostlina nahrazující v tropech brambory
kurkuma	rostlina
mahute	druh stromu, z něhož se vyráběly náhrdelníky
makoi	santalové dřevo vhodné k řezbářství
maori	kněží
mana	duševní síla, moc
manavai	kamenná zídka
manu	pták
manu tara	fregatky (druh ptáků)
mata	škrabadlo
matao	ostří, špice
matua	otec
moai	socha vytesaná z kamene
moko	soška
neru	dítě připravující se k obřadu uvádějícího mezi dospělé
orongo	skála, vesnice
patuki	ryba
pei	jízda
poki	děti
pukao	klobouk
pure	lastura
ragi	nebe
rano	jezero
rari	zpěv
riri	rozhněvaný

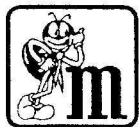

50

rongo-rongo	písmo na Rapa Nui
taí	moře
tanga	muž
tanga ta manu	ptačí muž
tapa	látka ze stromové kůry
taureva	chatrč
toki	sekera
toro miro	druh stromu vhodný pro řezbářskou práci, například výroba oštěpů
totorá	rákosí
tumu ivi atua	potomci božích kostí, též vedoucí osoby kněžského stavu
tupata	vak
umu	pec
ko iana	edna
ko rema	dvě

51

Etapové hry v nakladatelství Mravenec

0. Jindřich Kačer: Dobrodružství za poznáním
- 1.-3. MVDr. Miroslav Toman: Výstup na Eiger
Ing. Radim Farana: Ve jménu krále
Ing. R. Farana:
Příchod Slovanů na Moravu a do Čech
4. Jan Husák: Přemyslovci
5. Jan Husák: Hiawatha (indiánská)
6. Jan Husák: Expedice EKO (ekologická)
7. Petra Hladká: Mayové
8. Jiří Jelínek, Jindřich Kačer ml.: Dračí doupě
9. Ing. Radim Farana: Civilizace Středních And
10. Ing. Radim Farana: Cesta do Egypta za 15 dní
- 11.-12. PhDr. Viktor Gella:
Patnáctiletý kapitán
PhDr. Viktor Gella: Lesní moudrost
- 13.-14. PhDr. Viktor Gella:
Hrdinové Julese Vernea
PhDr. Viktor Gella:
Po stopách KON-TIKI
15. Pavel Mrázek: Nový Svět
16. Řešetlák: Dick na korzářské lodě
- 17.-19. Ivo Sladký:
Na vlnách odvahy a dobrodružství
Ivo Sladký: Rájem i peklem
Ivo Sladký: Bělovláska
20. Pavel Mrázek: Lovci kožešin
- 21.-22. Milan Hankovec: Expedice Rumburak
Milan Hankovec: Objevení Ameriky
- 23.-24. Pavel Koch: Amulet
Ondřej Knotek:
Stavba pacifické železnice
- 25.-26. Petr Švestka: Robinsonův ostrov
Ondřej Knotek, Pavel Janeček:
Cesta slepých ptáků
- 27.-28. Hana Štolbová: Po stopách Rychlých šípů
Jana Jandová: Husité
- 29.-31. O. Šik a kol.: Nikdy nekončící příběhy
Obsahuje EH: - Nekonečný příběh
- Dva roky prázdnin
- Vesmírná galaxie
32. Karel Omes, Ivka a Marta Zitová:
Svět fantazie
- 33.-35. Ivo Sladký: Prázdniny v pralese
Ivo Sladký: Lotrando a Zubejda
Ivo Sladký: Hurá do poháru
36. Jiří Říha: Léto s Buffalo Billem (III. cena 1999)
37. Jana Jandová: Lovci mamutů (II. cena 1999)
38. Martin Sucharda: Keltové (III. cena 1999)
39. H. Procházková, P. Buchta a kol.: M*A*S*H 1997 (I. cena 2000)
- 40.-42. Ivo Sladký: Ostrov Přátelství
Ivo Sladký: Sedmička
Ivo Sladký: Soví Jeskyně
- 43.-44. Jaroslav Včelák a kol.: U pravěkých lovců
Jaroslav Včelák a kol:
Rytíři krále Artuše (III. cena 2000)
45. Dáša Ždárková:
Cesta na ostrov pokladů
- 46.-47. Jiří Skládanka: Cesta za Porfyriem (III. cena 2000)
Jiří Skládanka: Za slávu Říma
48. D. Klimentová, T. Opravil a kol.:
Pojďte s námi do pohádky (II. cena 2000)
49. H. Říha, V. Pouche, T. Klokočník:
AKTA X (mimořádná cena 2000)
50. Z. Schwarzerová, M. Vrbata: Fantastické příběhy
51. Z. Schwarzerová, M. Vrbata: Expedice PALENQUE
52. R. Zázvůrek, I. Petřík a další: Říše Boha Slunce
53. R. Zázvůrek: Bohatýrské šipy
- 54.-55. Ivo Sladký: Tábory pirátů
Ivo Sladký: Let na Venuši
- 56.-57. M. Kořínková:
Dobrodružství námořníka Sindibáda
Ivo Sladký: Klání rytířská
- 58.-59. Milena Kořínková: Knoflíková válka
Milena Kořínková: Jenkrát na Západě
60. Milena Kořínková: Kroniky nejčernější